

Collectie boeken.

Van de heer H.J. Popping.

Vrije Friezen.

(een verhaal uit de eerste tijd van onze jaartelling)

STAMPERIUS-

BIBLIOTHEEK

Vrije Friezen.

Een verhaal uit den eersten tijd van onze jaartelling

• DOOR

H. J. POPPING.

Met teekeningen van JAN SLUYTERS.

G. v. WAL

IJVEERMAN
HEUSDEN

DE NIEUWE BIBLIOTHEEK VOOR DE JEUGD
ONDER REDACTIE VAN
J. STAMPERIUS.

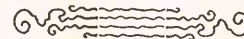
VRIJE FRIEZEN.

Een verhaal uit den eersten tijd van onze
jaartelling

DOOR

H. J. POPPING.

Met teekeningen van JAN SLUYTERS.

HEUSDEN,
L. J. VEERMAN.

INHOUD.

Eerste	Hoofdstuk:	In een Friesche gouwe	3
Tweede	„	Van een Romein.	8
Derde	„	In Castellum Flevum.	12
Vierde	„	Ontvoerd.	16
Vijfde	„	Bij den hertog der Friezen.	25
Zesde	„	In den kerker.	31
Zevende	„	De aanslag.	36
Achtste	„	De ondergang van Cruptoricis- villa.	45
Negende.	„	„Zoo sterft de Germaan!”	53
Tiende	„	Friezen en Romeinen.	60
Elfde	„	Ingesloten.	67
Twaalfde	„	Apronius komt.	74
Dertiende	„	De slag in het Baduhenna-woud.	83
Veertiende	„	Het einde van den krijg.	90
Vijftiende	„	Besluit.	99

EERSTE HOOFDSTUK.

In een Friesche gouwe.

Het was in het jaar 28 ná Christus; doch nog lang vóór den tijd, dat de leer van Christus in de landen aan de Noordzee gepredikt zou worden. Rotsvast geloofden de Germanen — en als volk van Germaanschen stam ook de Friezen — nog aan den grooten Wedan en zijn medegoden.

In die dagen was Friesland grooter, veel grooter dan het tegenwoordig is. Het land der Friezen strekte zich uit over een gedeelte van Zuid- en Noordholland, over geheel tegenwoordig Friesland en Groningen en een gedeelte van Overijsel en Drente, ja drong zelfs een eindweegs in het tegenwoordige Duitschland. Daar werd het begrensd door de landen der Chaucen; in het midden van Nederland woonden de Brukten en Bataven en in een gedeelte van Holland had zich de kleinere volksstam der Kaninefaten genesteld.

Moerassen en dichte bosschen bedekten den Frieschen bodem; op de hogere gronden strekten zich schier eindlooze heidevelden uit. Langs de vrij talrijke rivieren en riviértjes bevonden zich de beste en vetste weiden voor het vee; daar vond men dan ook de talrijkste nederzettingen.

Hooge zeeën, door geen dijken in hun onstuimigheid gebreedeld, overstroomden bij tussenpoozen de laagste gedeelten van het land en deden de bewoners hun toevlucht zoeken

op vluchtheuvels. Vossen, wolven, marters, beren, herten en andere dieren zwierven in groot aantal in de donkere oerwouden rond.

Behalve de enkele heirwegen der Romeinen in 't zuiden van ons land en langs den Rijn, waren nog geen verharde wegen aangelegd; de meeste hoofdwegen en vrijwel alle bijwegen en paden waren sommige gedeelten des jaars bijna onbegaanbaar.

Ongeveer daar, waar tegenwoordig de drie provinciën Groningen, Friesland en Drente samenkomen, op de scheiding van de Drentsche heiden en moerassen en de door een bijriviertje van de oude Cunera ¹⁾ gevormde weiden, lag in de dagen, waarin dit verhaal speelt, de marke of gouwe van den edeling Ubbo Wulfingszoon. Naar het oosten strekten zich de heiden en moerassen uit, waar de zijtak van de Cunera ontsproot. Westwaarts lagen de vruchtbare weiden aan het stroompje, in het zuiden bevond zich een oerwoud. Het donkere bosch met zijn reusachtige stammen had de nederzetting haar naam bezorgd: Vuchtelo, wat vochtig woud beteekent.

Het was tegen den avond van een prachtige Septemberdag. De half of geheel naakte kinderen, die de runderen bijeendreven aan de oevers van het riviertje, om ze te leiden naar de omheinde plaatsen voor den nacht, hadden het druk of liever maakten zich druk, en stoeiden en kakelden om het hardst. Zij vatten hun taak spelenderwijze op. Nu en dan, als de jeugd al te luidruchtig te werk ging, klonk uit een der nabijzijnde hutten een waarschuwend stem.

Mannen, in hun eenvoudige kleeding van beestenvellen, keerden van de jacht in het bosch of de vischvangst in de naburige poelen terug, aan stokken den buit dragende, welken zij hadden vermeersterd. Het vleesch voor een avondmaal zou spoedig worden geroosterd boven het hout of turfvuurtje. Reeds vroeg ging de Fries ter ruste,

1) Kuinder of Tjonger.

om in den slaap frissche krachten te vergâren; want zoodra Balder ¹⁾ zijn licht deed schijnen en de Zonnwagen aan den hemel verscheen, stond hij op.

Aan den ingang der woning van den edeling stond diens dochter Hertha. Als de meeste vrouwen der Germanen was zij flink gebouwd; daarbij had zij een lief gelaat, waaruit een paar heldere oogen schalks de wereld inzagen. Heur lang, goudblond haar viel in golven over den rug en reikte tot het middel. Een lang, eenvoudig gewaad van wollen stof, met een band om het middel gesloten, gaf aan haar statige figuur een waardig aanzien.

Een tijdlang stond ze daar, onbeweeglijk, en staarde in de richting van het woud, dat zich scherp afteekende tegen het blauw der lucht.

„Waarheen gaat toch uw blik en waarheen dwalen uw gedachten, Hertha,” klonk uit de hal een zware, doch vriendelijke mannenstem.

„'k Zie uit naar Sigo, vader; 'k begrijp niet, waar hij blijft. Reeds vroeg is hij ter jacht gegaan en nog is hij niet terug,” antwoordde het meisje.

De familie van den edeling telde slechts drie personen; was het wonder, dat deze drie zeer aan elkander gehecht waren?

„Ik ben er blij om, Hertha, dat ge zooveel van uw broeder houdt,” sprak nu de vader, „maar ge hebt toch in 't geheel geen reden om u nu reeds ongerust te maken. Hij is jong, sterk en behendig. Welk gevaar zou hem kunnen dreigen? Met de Bataven en de andere volken leven wij tegenwoordig in vrede, en, immers, de Romeinen zijn toch niet zóó slecht. . . .”

„Zeg dat niet, vader,” viel Hertha in, „ik vertrouw de Romeinen niet, en vooral dien landvoogd Olennius acht ik gevaarlijk. — Wel, vader, als ik mij niet vergis, komt daarginds weder een centurio met eenige soldaten. Zullen ze ons dan maar steeds blijven plagen met hun afpersingen?”

1) De Zonnegod.

De vader trad nu ook naar buiten. Hij was een Germaan van reusachtigen lichaamsbouw. Nauwsluitend dekte een kleed van dierenvellen zijn lichaam. Een grijze baard met ver-vaarlijke snorren versierde zijn aangezicht en zijn haar viel hem tot op de schouders. Zijn blik had iets zwaarmoedigs en een sombere trek gleed over zijn gelaat, toen hij de Romeinen bemerkte, die snel naderden. Op vlugge paarden, die nog niet vermoeid schenen van den rit, kwamen de mannen uit het zuiden den weg naar de nederzetting in de richting van Ubbo's woning afdraven. Het waren een centurio en twaalf soldaten. Allen waren gewapend met pijl en boog, terwijl een kort slagwaard aan hun linkerzijde hing. Verder ontbrak bij geen van hen het ronde schild, dat nu op den rug hing.

Voor de hut van den edeling gekomen, hielden de Romeinen hun paarden in, en de hoofdman sprong van zijn ros. Hij gooid de teugels over den nek van het beest en trad op edeling Ubbo toe. Een hoofdknik was de eenige begroeting.

„Komt binnen, heer Antonius,” sprak de edeling. „De Fries is steeds gastvrij. — Zet u,” vervolgde hij, wijzend op een der zetels van ruw hout, die langs de wanden van het zeer eenvoudig getimmerde houten vertrek stonden, — „en vertel ons, wat u naar hier voert. Een verfrisschenden dronk zult gij intusschen na uw vermoeienden tocht niet versmaden. — Kom, Hertha, zorg dat wij iets te drinken krijgen! — Wijn kan ik u niet aanbieden, heer, maar ge zult het bier der Germanen wel reeds kennen.”

„Ja,” antwoordde de Romein, „daarvoor ben ik lang genoeg in Germanië geweest.”

„Wat nu mijn boodschap betreft,” vervolgde hij, „ik kom van den praetor ¹⁾ Olennius. Mijn meester is in den laatsten tijd zeer slecht over de Friezen tevreden. Schaars komen de

1) Landvoogd

huiden binnen, ook uit deze streek. Te weinig in aantal zijn ze, die door deze volkrijke gouwe worden opgebracht.”

„De landvoogd ontvangt zooveel wij kunnen missen, neen, meer dan wij kunnen missen. Vergeet niet, dat ons volk arm is; het zijn hier geen rijke gronden als op het eiland der Bataven of in het rijke Gallië. ¹⁾ Wat brengen ons gindsche uitgestrekte heiden op?” wierp Ubbo tegen.

De Romein haalde de schouders op en lachte minachtend.

„De praetor wenscht meer en hij zàl meer ontvangen! Wanneer ze niet worden gezonden, zal hij zelf ze halen; maar dan, wee u, Friezen! Verder wenscht hij niet altijd de huiden van uw magere runderen. Die hebben te weinig waarde. Er moeten zich tevens eenige huiden van oerossen onder bevinden.”

„Ge spreekt stout, Romein,” viel thans een heldere stem driftig in. „Vergeet niet, dat ge u bevindt op den grond der vrije Friezen. Eén woord van mijn vader en ge ziet Rome nimmer terug: de lieden der gouwe dooden u!”

„Stil, Sigo,” sprak kalmeerend de oude edeling tot zijn zoon, wiens hooge, slanke gestalte zich in de deuropening afteekende, „stil, Sigo, wees kalm. Wind je niet op. — Nu, heer Antonius, ik zal mijn best doen, u eenige huiden meer te verschaffen. Meerdere toezegging mag en kan ik niet doen. Ik ben slechts een Friesche edeling en heb niet de macht van den Romeinschen adel.

Huiden van oerossen kan ik evenwel niet geven. Deze dieren zoeken niet de wouden der arme Friezen. Vraag ze aan Chaucen, Chamaven of Angrivaren. Mocht er al eens een enkele oeros van uit het Hireinische woud naar hier afdwalen, dan zijn onze mannen niet genoeg bedreven in het vangen van deze monsters.”

De Romein was reeds opgestaan. Het scheen, dat hij zich na het binnenkomen van den jongen Sigo niet geheel op zijn gemak gevoelde.

(1) Gallië, ongeveer het tegenwoordige Frankrijk.

„Edeling Ubbo,” sprak hij in zijn gebroken Friesch, „ik zal uw woorden aan mijn heer Olennius overbrengen; ik betwijfel echter, of hij er door voldaan zal zijn.

En gij, jonge Fries,” wendde hij zich met een blik vol haat tot Sigo, „houd in het vervolg uw tong wat meer in bedwang.

Ik groet u.”

Meteen trad hij naar buiten, sprong op zijn paard en met de soldaten, die voor de hal hadden staan wachten, verwijsde hij zich.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van een Romein.

„Vader, waarom laat ge u vernederen door dien trotschen Romein? Één woord toch van u en onze mannen hadden hem gedood. O, hoe gaarne had ik hem willen straffen voor zijn aanmatiging. Slaven maken de Romers van ons volk; wat is er over van de fierheid van ons ras, na de jarenlange knechtschap onder hen?”

Driftig liep de jonge edeling door de hal.

Zijn vader schudde het hoofd en glimlachte.

„Jonge driftkop,” mompelde hij, „ge wilt uw hoofd te pletter loopen. Maar,” vervolgde hij luider, „Sigo, zet u eens; en gij, Hertha, kom ook hier en neem plaats.

Nu, mijn kinderen, zal ik u iets vertellen, iets verhalen van een Romein. En ge zult dan zien, dat er onder de Romers ook menschen zijn, geheel verschillend van dien Olennius, en van dezen Antonius. Vergeet niet, dat die lieden allen zijn uitgetrokken in dienst van hun krijgsgod, om eer en roem te behalen. Zijn ze daarom reeds verdorven? Hoe noemt ge

dan wel onze stamgenooten of de jongelieden van andere Germaansche stammen, die onder den Romeinschen adelaar vechten, vrijwillig? Strijdt ook niet prins Dibbold, de zoon van onzen goeden hertog Diakarus, voor de Romeinen in Brittannië?

Ge ziet me aan, Sigo... neen, ik wil niet een loflied zingen op onze geweldenaars, — neen, ik weet wel, dat hun knevelarijen vaak alles te buiten gaan... Alleen, ik wil u waarschuwen, loop niet te hard van stal: Rome is een rots. Als ik me niet bedrieg, zal het niet lang meer duren, of de Friezen zullen weer naar de wapens grijpen — en ook Sigo zal dan wel onder hen zijn — wellicht zullen zij de Romeinen uit de Friesche landen drijven. Maar is daarmee Rome vernietigd? Zullen na eenige jaren of binnen eenige jaren misschien, niet nieuwe legioenen komen en de Friezen het juk wederom op de schouders leggen?

Doch ik praat als een oude man. Toen ik nog jong was, praatte en handelde ik anders...

Luistert!

Het is 17 jaar geleden, toen door de gouwen de mare ging: Herman,¹⁾ de groote vorst der Cherusken, heeft Varus verslagen! Een juichtoon trilde toen door gansch Germanië.

Waar was het. Herman, de groote Cherusker, had de geweldige legioenen van den Romeinschen veldheer Varus in het Teutoburgerwoud vernietigd. Ook Friezen hadden het hunne tot de overwinning bijgedragen. Onder anderen vochten mijn beide broeders en ik — ge zult ze u wel niet goed meer herinneren, die wakkere kerels, uw ooms — onder den roemruchten vorst.

Machtig was de roep, die van dezen veldslag uitging. De Romeinen aan den Rijn waren allen verloren; de sterkten gingen, de een na de ander, in vlammen op.

Rome trilde op zijn grondvesten. Nu zou toch zijn kracht gebroken zijn en niet weer zouden zijn legioenen het wagen,

1) Arminius.

hun voetstappen ten noorden van den Rijn te zetten . . .

En toch — het was slechts een paar zomers later, toen wederom versehe legerscharen onder den Cesar Germanicus aan den Rijn verschenen. . . en de Germanen onder Herman terugvloegen. De Germanen weken noordelijk uit in de hen beschermende wouden. Nu trok ook Germanicus noordelijk; hij zocht Herman, om te trachten den Cherusker met één slag te verpletteren. Een gedeelte van zijn leger werd ingescheept en ging langs de waterwegen van Friesland naar de Amisia ¹⁾; een ander gedeelte trok over land, hun tocht ging langs deze gouwen.

De aanvoerder van dit legioen was Pedo. Daar op gindsche heide heeft Pedo met zijn soldaten gekampeerd. Ge kent den steenen weg, dien hij voor zijn ruitery en wagens langs onze moerassen legde. ²⁾

Wij, — mijn broeders en ik — wij ook moesten wijken voor de Romeinen. Maar met onze landgenooten bestookten wij de legermacht van Pedo, zoo goed wij konden. Steeds terugtrekkende, deden wij uit hinderlagen den Romeinen zooveel mogelijk afbreuk.

Bij een dier gevechten werd ik gevangen genomen. Ik verwachtte niet anders, dan dat men mij ter dood zou brengen. Toevallig zag Pedo mij. Als aanvoerder moest ik voor hem verschijnen. Het heeft geen doel, hier alles weer te geven, wat tusschen ons besproken werd. Het voornaamste was: hij liet mij weer naar mijn gouwe vertrekken.

Vechten tegen de Romeinen deed ik nu niet meer; en toch had Pedo geen belofte van me gevergd. Maar ik voelde, dat ik dit niet meer mocht. Ik had mijn leven aan den Romein verspeeld, hij had het me weder geschonken. Nu kon ik niet meer met het zwaard tegen hem optreden.

1) Eems.

2) Een gedeelte van dien weg bestaat vermoedelijk nog; hij ligt onder de venen ten N.O. van Fochtelloo.

Op die heide, daar voor u, kampeerde Pedo een paar dagen later. Dien avond zocht hij mij in mijn nederige hal op. Toen hij weer ging, zeide hij: „Op dezen grond, die tot uw gouwe behoort, behoef ik zeker geen wachten uit te zetten.”

Toen de nacht was gevallen, verscheen een mijner broeders in mijn woning. En hij vertelde mij van den aanslag, dien zij hadden beraamd. Door de moerassen wilden zij in het donker trachten de tent van den aanvoerder te bereiken. Mijn broeder ging; ik hield hem niet tegen: immers, hij vocht voor zijn land.

Moest ik toen Pedo waarschuwen? Ik deed het niet, maar dien nacht sliep ik weinig.

Mijn broeders met hun makkers slopen dien nacht als bevers door de moerassen; maar de Romeinen waakten. . .

Toen de morgen daagde, liet Pedo in de gouwe brengen uw ooms. . . als doode mannen. Hier zijn de urnen met hun asch begraven — ge kent hun grafheuvels.

Voordat het groote leger dien dag opbrak, kwam de aanvoerder nogmaals mijn hal binnen.

„Hebt gij mij verraden, edeling Ubbo?” zoo vroeg hij.

Ik sloeg de oogen niet neder. „Cesar,” sprak ik, „ik heb mijn broeders noch iets geraden, noch iets ontraden; want dit laatste mocht ik niet: ze streden voor hun land. Maar iemand verraden, dat doet geen Germaan. Slaat ge niet onvoorwaardelijk geloof aan mijn woorden, welnu, roep een uwer slaven, dat hij mij doorsteke. . .”

De Romein trad op mij toe en zei, terwijl hij mijn hand drukte: „Fries, ik begrijp u! — Tegen uw stammen zullen onze legioenen het eenmaal moeten afleggen — hoewel ik, als Romein, hoop, dat die tijd nog verre is. — En nu, vaarwel!”

En een vaarwel was het, want reeds spoedig daarop is hij aan de Weser gesneuveld voor zijn land en zijn keizer, daar ginder in het Zuiden. . .

Ziet, kinderen, zoo was deze Romein; begrijpt ge thans, waarom ik niet alle Romeinen verachten kan?"

DERDE HOOFDSTUK.

In Castellum Flevum.

In het noorden het van toenmalige Midden-Friesland, aan den oostelijken oever van den breedten Flevostroom, bevond zich de zetel van de Romeinsche macht in Friesland. Daar toch verhief zich Castellum Flevum ¹⁾.

Het was een groote omwalde plaats, waarbinnen de krijgslieden waren gehuisvest. In het midden verhief zich het eigenlijke kasteel, een plomp en massief, hecht bouwwerk, waarop een vrij hooge uitzichttoren. Het geheel was omgeven door een breede gracht.

Vanuit den toren had men een ruim uitzicht over de landen der Groot- en Klein-Friezen. Geen houtgewas hield in den naasten omtrek het vrije uitzicht tegen. Dicht aan den voet van de sterkte vloeide de breede Fliestroom, die het kasteel met de Oceanus Germanicus ²⁾ evenals met het meer Flevo verbond. De omtrek was slechts begroeid met laag struikgewas, grassen, varens en moerasplanten. Groote moerassen strekten zich tot den gezichtseinder uit. Bij helder weder konden vanuit den toren de voorloopers van het Baduhennawoud worden onderscheiden.

Hier en daar in het rond stonden, zoo mogelijk op hoogten, alleen of in groepjes, de armoedige en eenvoudige hutten der

1) Kasteel Flevo.

2) Noordzoo.

oorspronkelijke bewoners. Van licht hout, twijgen en gevlochten biezen en stroo opgetrokken, de grootste naden en reten gedicht met leem en klei, boden zij hun bouwmeesters slechts een schamel onderkomen en toevluchtsoord. Maar ze waren gehard, deze reusachtige Friezen, deze natuurmenschen, die spotten met weer en wind. Slechts wanneer des winters de stormen de hooge zeeën opwierpen en de wilde golven naar hun woonsteden rolden en deze bedreigden, trokken ze zich naar de hoogere streken en naar de wouden terug. Dan verwisselden ze voor een tijd hun bedrijf van visscher met dat van jager.

Heirwegen, ofschoon ze nauwelijks zoo konden worden genoemd, verbonden Castellum Flevum met de kleinere nederzettingen, als Cruptoricis-villa. Bovendien voerde een weg naar Stavoren, de hoofdplaats van Friesland.

In een der vertrekken van den burcht liep een man met onrustige passen heen en weer. Aan zijn rijke kleeding kon men in hem een aanzienlijk Romein herkennen. Hij had een rijzige gestalte, hoewel zijn figuur niet de forsche kracht der Germanen deed vermoeden. Toch had deze man in zijn beste jaren over geweldige spierkracht beschikt, maar zijn ongebonden levenswijze had zijn lichaam veel doen lijden en zijn gestel vroegtijdig ondermijnd. Kort, ravenzwart haar dekte zijn kruin. Zijn blik had iets loerends en boezemde eer vrees dan vertrouwen in.

Deze man nu was Olennius, de Romeinsche landvoogd over deze gewesten, de man naar wiens bevelen een groot leger krijgers luisterde, de man die gevreesd en ... gehaat was in geheel Friesland.

Men fluisterde, dat hij een voormalige boef was, dat hij in zijn jonge jaren een rooversleven had geleid. Hoe het zij, thans was hij de trotsche Olennius, de machtige praetor, de aanvoerder van een sterke legermacht, voor wien een gansch volk sidderde.

De landvoogd riep een krijger, die voor zijn kamer de wacht hield.

„Classicus, roep den centurio Antonius hier.”

De soldaat boog en spoedde zich heen. Olennius nam plaats in een rijk versierden zetel aan een groote tafel, waarop schrijfgereedschap en papieren rollen lagen. Ongeduldig trommelde hij met zijn vingers op de tafel.

Spoedig verscheen de centurio Antonius. Hij was de bevoorrechte onder de officieren van Olennius. De landvoogd droeg hem alles op, wat van belang was, en... alles, wat het daglicht niet kon verdragen. Want Antonius was dapper en vlug, doch kon ook, als het te pas kwam... onmenschelijk wreed zijn.

„Neem plaats, centurio,” sprak de landvoogd, „en vertel mij, hoe ging het u op uw laatste zending? Hebben de Friezen begrepen, dat het mij ernst is en al mijn eischen ingewilligd?”

„Nee, heer, bij lange niet,” was het antwoord, „slechts enkelen hebben toezegging gedaan. Geloof mij, de Friezen zijn hard!”

„Dat weet ik, maar laat ze hard zijn, ze zullen bukken voor de vuist van Olennius.” De oogen van den hoofdman fonkelden. „Hebt ge hen reeds bedreigd, dat ze bij niet-inwilliging van mijn eischen, van hun vrouwen en kinderen afscheid konden nemen? Dat we die zullen halen en als slaven naar het Zuiden zenden? Ik meende toch in u een doortastend man te hebben gevonden, en niet een zwakkeling, die zwichtte voor de dreigende blikken der Germanen of de smeekbeden hunner vrouwen!”

Antonius keek zijn heer onderzoekend aan.

„Ik heb,” sprak hij kalm, „daar, waar ik vermoedde dat onwil school, de Friezen bedreigd met wat u noemde. En ik heb reeds vele verbitterde blikken en scherpe antwoorden ontvangen. Ik geloof niet, dat deze nieuwe belasting overal zonder bloedvergieten zal worden geïnd. Het schijnt, dat er tegenwoordig een weerspannige geest in dit volk schuilt; zelfs meen ik, dat ze de koppen bij elkaar steken.”

„Bah, wat wordt ge laf, centurio!” spote Olennius. „Wat willen ze, die oude wijven in dit onzalige land van wouden en moerassen en eeuwige duisternis en koude? Gaat gij, een Romein, reeds loopen voor een denkbeeldigen vijand? Noem ze mij, die zich tegen mij durven verzetten, en ik zal ze laten grijpen en dooden, tot schrik van geheel Friesland! Zie naar dien hertog van dit onguure land, dien Diokarus Segon; hoe tam is hij, die wolf van vroeger.”

„Ik weet het, heer; doch de kalmen en handelbaren, dat zijn enkel de ouderen. Het is juist de jeugd, die samenrot, wier taal de stoutheid zelve is. Durfde niet de zoon van Ubbo, een edeling, wiens gouwe daarginder aan de Cunera ligt, mij zeggen, dat ik mij op vrijen Frieschen grond bevond en voorzichtig moest zijn?!”

„Zoo, sprak die aldus,” zei de landvoogd. „Laten we zijn naam aanteekenen.” Hij greep een papyrusrol en schreef een paar regels. „Ge kunt in deze rol alle namen inschrijven van mannen, die u verdacht voorkomen, Antonius. Zij zullen het zijn, die het eerst gestraft worden voor hun verzet.”

Een oogenblik zwegen beiden.

Olennius staarde naar buiten, over de uitgestrekte moerassen, waarover groote vluchten vogels trokken. Het was de tijd voor den najaarstrek; de volgels vluchtten voor den naderenden winter en zochten het mildere Zuiden weer.

„Zie, de vogels zoeken hun winterkwartieren, Antonius. Wij zullen binnenkort weer de ellende van den Noordschen winter te verduren hebben. O, hoe verlang ik naar ons zonnig vaderland. Maar onze tijd van vertrekken is nog niet gekomen, centurio!

En laten we ons den tijd hier te nutte maken. Vóór de winter ons overvalt, wil ik eerst nog een tocht in de richting van de Amisia maken. De gouwen daar worden met te slappe hand bestuurd. Uit die streek kan een dubbele schatting komen.

Zorg, dat morgenochtend tweehonderd ruiters klaar staan. Ik zelf ga mee en neem de leiding. Ge kunt thans gaan, centurio."

VIERDE HOOFDSTUK.

Ontvoerd!

De winter was gekomen en de winter was gegaan over de lage landen aan de Noordzee. Koude oostenwinden en strenge vorst hadden het water in ijs omgetooverd. De Friezen van de terpen aan de kust waren gevlucht voor het barre weder en de hoge zeeën en hadden hun winterkwartieren in de bosschen opgezocht.

De hutten waren nagezien en opgeknapt, want de koude, scherpe wind wist de kleinste reten te vinden. En altijd door had de schoorsteen gerookt van de verwarmende hout- en turfuren.

Verveling was in den winter de ergste vijand van den Germaan, en veelvuldig waren, om den tijd te dooden, drinkgelagen gehouden en had men zich vermaakt met dobbelspel.

Maar nu scheen de zon weer warmer en vergat men alle doorgestane ellende. De boomen en struiken vertoonden hun eerste groen, de vogels begonnen te kwinkelen. Het vee in de weide vond weer voedsel; alles sprak van nieuw leven.

En toch heerschte er in vele Friesche gouwen een droeve stemming onder de bewoners. Praetor Olennius hield een waar schrikbewind. Zijn ijzeren vuist drukte zwaar op het land. Hij had in daden omgezet, wat eerst dreigementen waren. Niet tevreden met de meerdere en betere huiden, die de Friezen hem hadden gebracht, had hij vele vrouwen en

kinderen geroofd en naar zijn sterk kasteel gehaald. Smeekbeden en toezegging van grootere schatting, hoe moeilijk ook op te brengen, mochten niet baten. En de arme gevangenen werden als slaven weggevoerd naar de steden aan den Rijn, om vandaar misschien verder naar het Zuiden te worden gezonden. En nimmer zouden hun verwanten hen terugzien.

Reeds meermalen hadden de Friezen weerstand geboden en was er bloed gevloeid; maar de opstandige Fries had helaas meestal alleen gestaan tegenover de kohorten van zwaar gewapende Romeinen. Het „eendracht maakt macht" was beter bekend bij de Romeinen dan bij hun tegenstanders, de Germanen

In de gouwe van den ouden Ubbo was gelukkig nog geen familie door de willekeur en tirannie van den landvoogd getroffen. Toch vreesde de edeling, dat Olennius ook de huisgezinnen in Vuchtelo niet zou sparen en vroeg of laat ook hier menschen in zwaren rouw zou dompelen.

Immers, was niet voor een paar weken wederom een troep krijgers hier verschenen, om den edeling te dwingen nog meer vee uit zijn gouwe af te staan? Doch moedig had toen de oude geweigerd; vooral Sigo had zich tegen de aanmatiging van de overheerschers verzet. En zou nu de trotsche en wreede Romein zich dit laten welgevallen?

Het was een schoone voorjaarsmorgen.

Heerlijk in het zonlicht lag daar edeling Ubbo's gouwe met haar rijen hutten, waarvoor de halfnaakte kinderen tusschen het kleinere vee speelden.

Sigo en zijn zuster Hertha stonden voor de deur van hun hal. Ze vermeiden zich in het gezicht van de stoeiende en spelende jeugd.

„Heerlijk toch, Sigo, dat Baldur zijn loop weer hooger aan den hemel neemt. Hoeveel mooier is het nu buiten dan in den donkeren wintertijd, wanneer alle leven in de natuur schijnt uitgedoofd."

„Go hebt gelijk, zusje. En hoe zou je het vinden, als we

eens een ritje maakten? Ik zou gaarne nog eens dien goeden Druïde Folkbert, in Backenvene, bezoeken. Hebt ge lust om mee te gaan?"

„Gaarne, Sigo, wil ik u gezelschap houden. Wat is er heerlijker dan in dit mooie weder te paard over de groote heide te vliegen?"

Sigo riep een paar hoorigen en gelaste hen twee rijpaarden uit den stal te halen. Spoedig verschenen de mannen met twee rossen voor de hal. Het waren edele dieren, die reeds van ongeduld trappelden, zoodra zij den stal verlaten hadden.

„Laat ik het eerst vader even vertellen," sprak Hertha en ze verdween in de woning. Edeling Ubbo trad met haar naar buiten.

„Zorg in ieder geval, dat ge voor het donker wordt met Hertha terug zijt, Sigo; troepen Romeinen zwerven steeds over het land," zei de bezorgde vader.

Want bezorgd was hij, de oude edeling, voor zijn zoon en dochter; ze waren immers zijn alles, sinds zijn vrouw was gestorven.

„Ge kunt op mij vertrouwen, vader," antwoordde Sigo.

Meteen hielp hij zijn zuster op het paard, dat reeds zeer ongeduldig was geworden, maar door vriendelijke woordjes van zijn meesteres werd gekalmeerd.

Toen was hij met één sprong op zijn ros gezeten.

„Wilt ge geheel ongewapend gaan, Sigo?" vroeg nog de vader.

„'t Is waar ook, laat ik mijn zwaard omhangen. — Erno," beval hij een der knechten, „haal me dit even."

De knecht bracht hem het verlangde.

„En thans vooruit, Hertha!"

Over den weg, langs de woningen, draafden de vurige paarden. Spoedig reeds hadden de ruiters de laatste hutten achter zich gelaten.

Hertha, als volleerd paardrijdster — want als elke volbloed Germaansche had zij het rijden als kind reeds geleerd — zat even vrij op het ros als haar broeder.

„We laten Hiaule rechts van ons liggen, Hertha, en gaan recht op ons doel af, door de wildernissen," meende Sigo.

Hertha had hiertegen geen bezwaar, en beschenen door de warme voorjaarszon, in een opgewekte stemming, draafden ze beiden over de heuvelachtige heide. Geen boschje van struikgewas of ondiepe poel kon hen op hun ongebaanden weg tegenhouden, — neen, voort, over alles wat in hun weg kwam.

In het heilig eikenbosch bij Backenvene stond de hut van Folkbert, den Druïde. Eenzaam, ver van de naaste woningen, geheel voor zich zelven levende, woonde hier de heilige man, in gemeenschap met zijn Goden. Door zijn kennis was hij de vraagbaak van den omtrek en werd hij door ieder ontzien. Ook als heelmester was hij bekend, want hij kende al de geneeskrachtige kruiden van het woud en van de weiden.

Toen Sigo met zijn zuster de woning van den wijze bereikte, zat deze op een steenen bankje voor zijn hut zich in het zonlicht te koesteren. De jonge edeling en zijn zuster stegen van hun paarden en bonden deze aan een naburigen boom. Daarna naderde zij den Druïde en knielden voor hem neer.

Deze strekte plechtig zijn handen uit en sprak: „Wodan zegene u, mijn vrienden, en Baldur geve u alles wat goed en rein is. — Staat thans op, en zegt mij, wat voert u tot den ouden dienaar der Asen?"

„Wel," antwoordde Sigo, „ik zou gaarne omtrent een zaak het oordeel der Goden inwinnen."

„Dit vermoedde ik reeds," sprak Folkbert glimlachend, „en ik meen zelfs de reden te kennen, die u den raad der Goden doet zoeken. — Maar volgt mij in mijn woning; daar kunnen wij vrijer spreken dan hier in de buitenlucht, waar de wind onze woorden ver wegdraagt."

De woning van den Druïde bestond uit twee vertrekken. In het eerste en grootste vertrek waren een paar banken aangebracht, waar plaats was voor eenige personen. Overigens miste deze kamer alle versiering.

In het tweede en zeer kleine vertrekje stond slechts één zetel. Aan de wanden waren bevestigd eenige beeldjes, die Goden of Godinnen, als Wodan, Baldur, Braga, Freija enz. moesten voorstellen, hoewel ze van Romeinschen oorsprong waren en wellicht vroeger voor Romeinsche godheden hadden dienst gedaan. Verder waren op de eenvoudige wanden allerlei geheimzinnige teekens aangebracht, alleen door den heilige te ontcijferen. In een der hoeken van het verblijf stond een eenvoudige kast, waarin verschillende bundels kruiden lagen en urnen stonden met geheimzinnige heldere, gekleurde en troebele vloeistoffen.

De Druïde Folkbert was werkelijk een man van groote kennis voor die dagen. Hij had vroeger langen tijd met de Romeinen omgegaan en van hun priesters lezen en schrijven geleerd. Bovendien kende hij het Runenschrift.

Hoewel vroeger zijn omgang met de Romeinen zeer vriendschappelijk was geweest, haatte de priester hen thans; hij voedde een stillen, maar heftigen wrok tegen de overheerschers uit het Zuiden.

„En nu, jonge Fries,” vroeg Folkbert, toen zij zich op de houten banken hadden neergezet, „waarin wilt gij raad?”

„Wijze man,” sprak Sigo, „ge zult wel weten, hoe de Romers in onze landouwen huishouden. Als slaven behandelen zij ons volk. Zij schenden alle overeenkomsten en verdragen; vrouwen en kinderen zijn niet veilig voor hun aanslagen. Dit kan niet langer zoo voortduren. Reeds gist en kookt het in het Friesche land. De strijd zal zeker spoedig ontbranden.

En nu zou ik gaarne het oordeel der Goden over den komende strijd vernemen. Zullen wij, klein volk, den strijd kunnen opnemen tegen deze wereldheerschers? Zeg mij, o heilige, het antwoord der Goden!”

De Druïde antwoordde plechtig: „Het oordeel der Goden, mijn jonge vriend, is spoedig gegeven. Want reeds heb ik met Wodan gesproken. Ook in mijn eenzame kluis drongen

de klachten der gouwen door; reeds velen vroegen mij hulp en raad. Op mijn vragen hebben de goede Asen gesproken. En dit nu is hun antwoord: „Rome zal in Germanië ten onder gaan!”

Is thans uw verlangen bevredigd? Ik lees uit de runen, dat de Goden ons gunstig zijn, en dat de strijd, die moet en zal komen, met een goeden uitslag be kroond zal worden.”

Sigo en Hertha zaten weder te paard en de dieren draafden lustig over den zandweg. Thans werd het pad langs Hiaule genomen.

Hertha liet haar oogen over den omtrek weiden en verlustigde zich in het prachtige, telkens veranderende tooneel. Sigo was in gedachten verzonken; het gesprek met den kluisenaar en het antwoord der Goden vervulden nog geheel zijn geest.

Hertha ergerde zich een weinig aan het stilzwijgen van haar broeder.

„Sigo, zie om u; verheug u met mij in het heerlijke weder. Zet de droefgeestige gedachten uit uw hoofd.”

„Ge hebt goed praten, zusje. Maar er is iets, ik weet niet wat, dat me ternederdrukt. 't Is een voorgevoel van komende, ernstige dingen.”

„Kom,” lachte het meisje, „ik geloof, dat ge nu werkelijk overdrijft.”

Ze waren thans dicht aan het gehucht Hiaule genaderd. In de verte kon men op een heuvelrug reeds eenige hutten onderscheiden.

Sigo hield eensklaps zijn paard in en wees met de hand naar een boschje, dat bezijden den weg lag, een eindweegs verder.

„Zaagt ge niet iets bewegen daarginder, Hertha? Ik meende in het kreupelhout eenige gestalten op te merken en wapens in 't zonlicht te zien flikkeren,” sprak hij.

„Misschien waren het onze landslieden, die daar jaagden,” meende zijn zuster.

„’t Is mogelijk, maar hebben die dan zwaarden bij zich, welke de zonnestralen terugwerpen? Laten we in ieder geval langzaam rijden en goed uitkijken.”

Alles bleef echter stil in den omtrek, totdat de ruiters naast het houtgewas waren gekomen.

Toen sprongens eensklaps eenige Romeinsche krijgers op den weg, en werd den jongen edeling toegeroepen: „Halt, Fries, steek je wapens op en geef je over!”

Sigo echter behield zijn tegenwoordigheid van geest en fluisterde zijn verschrikte zuster toe: „Haal om je paard, Hertha! Terug!”

Onmiddellijk gehoorzaamden de paarden en wendden.

Vergeefs! Ook reeds aan dien kant waren zwaargewapende krijgslieden op den weg verschenen. De beide jongelieden waren ingesloten. Aan vluchten viel thans niet meer te denken; ook hun vijanden bleken bereiden te zijn.

De jonge Fries was woedend.

„Bij Thor, laat ze komen, die honden!” schreeuwde hij „De eerste de beste, die ons durft aan te raken, sla ik neer. — Blijf dicht naast mij, Hertha!”

En hij hield zijn zwaard gereed.

De aanvoerder der Romeinen trad echter naar voren.

„Fries,” zoo sprak deze, „neer dat wapen! Er zal u geen leed geschieden, gij kunt vrij vertrekken. Om uw zuster zijn wij gekomen. Haar moeten wij brengen naar onzen heer Olennius.”

Sigo schuimbekte van woede.

„En denkt gij dan, ellendige Romein, dat ik laag genoeg zou zijn, om mijn zuster aan uw beulshanden over te leveren? Niet anders dan over mijn lijk zult ge haar met u voeren!”

Hertha werd doodsbleek en zag smeekend haar broeder aan. „Sigo,” bad zij hem, „verzet u niet, hoe wilt gij alleen strijden tegen al die mannen? Laat mij! Vertrek! Misschien kunt ge mij later beter helpen.”

De jonge Fries echter luisterde reeds niet meer; wilde woede had hem aangegrepen.

„Valt aan dan, ellendige Romers! Valt aan en meet u met den Germaan!” gilde hij en woest zwaaide hij zijn zwaard boven het hoofd.

De hoofdman der Romeinen zag in, dat hier gevochten moest worden en op een wenk van hem vielen zijn krijgers als één man op den dapperen jongen edeling aan. En hoe heldhaftig deze vocht, het pleit was spoedig beslist. De strijd was te ongelijk.

Weldra was Sigo overmeesterd; door een slag met het plat van een zwaard tegen zijn hoofd was hij bewusteloos van zijn paard gestort. Dapper echter had hij zich geweed, want twee Romeinen lagen, in hun bloed badend, levenloos op den grond.

Schreiend zank Hertha aan de borst van haar broeder, die daar onbeweeglijk lag uitgestrekt.

De krijgers, woedend over den dood van hun makkers, rukten het meisje van den bewusteloozen jongen Fries af en zetten haar weder te paard. Toen werd het lichaam van Sigo op zijn paard gelegd en daarop met riemen bevestigd. Ook hij was thans gevangene en zou aan den landvoogd worden overgeleverd, van wien hij zeker niet veel genade kon verwachten.

Vlug zette de stoet zich in beweging. Men vertrouwde de Friezen in deze buurt niet te best en wilde daarom zoo spoedig mogelijk de plaats van bestemming trachten te bereiken.

De aanvoerder reed vooraan. Hiaule werd gemeden; ook uit de buurt van edeling Ubbo's gouwe bleef men.

De kortste weg naar Castellum Flevum werd ingeslagen, waar het moest, dwars door de bosschen.

In het midden van den troep reed Hertha, terwijl in de achterhoede het paard met den bewusteloozen Sigo volgde.

Zoo werd in flinke vaart een heel eind afgelegd.

Intusschen ontwaakte Sigo uit zijn bezwijming. Eenige

oogenblikken echter duurde het, voor hij wist wat er met hem was gebeurd en waar hij zich bevond. Plots vloog hem een denkbeeld door het hoofd... Het was een ingeving der Goden. Hij bleef liggen in de houding, waarin men hem had vastgebonden, hoewel zijn lichaam hem op vele plaatsen hevig pijn deed. En de Romeinen zagen in den jongen Fries nog steeds den bewusteloozé. Maar voorzichtig zochten diens handen de knopen in de riemen, die hem gevangen hielden...

Men reed thans een eind langs de rivier de Borne¹⁾. De weg was slecht langs den vrij breedten en diepen stroom. Aan deze zijde was de grond zeer drassig, terwijl op den anderen oever zich een groot woud uitstreckte.

Thans achtte Sigo zijn tijd gekomen.

Voor de oogen der beide Romeinen, die achter hem reden, gooide de jonge edeling eensklaps de riemen van zijn lichaam, en richtte zich op zijn ros overeind. Toen deed hij een geweldigen sprong van den rug van zijn paard en... was in de breede Borne verdwenen.

Vliemensvlug ging dit alles in zijn werk, zoodat de bewakers geen tijd hadden van hun verbazing te bekomen en den vluchteling te grijpen.

De voorste Romeinen hoorden den plons, keerden zich om en begrepen de toedracht der zaak. Een gehuil van teleurstelling en toorn ontsnapte hun lippen.

De jonge Fries was verdwenen... neen, daar stond hij, hoog opgericht, aan den anderen oever der rivier. En dreigend riep hij den Romeinen toe: „Romeinsche roovers, we zullen elkander weder terugzien, en dan hoop ik met u af te rekenen!”

Als antwoord vlogen thans een menigte pijlen over den stroom — maar de vluchteling was reeds in het bosch verdwenen.

Da aanvoerder begon te vloeken en te razen op de krij-

1) De Boorn.

gers, aan wie hij de bewaking van den jongen man had toevertrouwd. Maar dit hielp niet; de vogel was reeds gevlogen.

Aan achtervolging viel niet te denken. De zwaar gewapende Romeinen hadden niet veel lust den diepen stroom over te zwemmen, te meer daar zij het water nu juist niet als hun element beschouwden. Bovendien had de jonge edeling reeds een flinken voorsprong in het woud, waarin hij als Germaan goed thuis was.

Er zat dus voor de Romeinen niets anders op dan den tocht te vervolgen met hun éénige gevangene en te trachten zoo spoedig mogelijk Castellum Flevum te bereiken.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Bij den Hertog der Friezen.

Het was een paar dagen later.

Sigo was gelukkig aan zijn vijanden ontkomen. Hij had gezorgd, niet te dicht in de buurt van Romeinsche nederzettingen te komen, en in de gouwen waar hij om onderdak had gevraagd, was hij overal vriendelijk ontvangen. De Friezen zouden hem niet verraden.

Een zijner vrienden was naar de gouwe van zijn vader gegaan, om dezen met den aanslag in kennis te stellen. Zelf durfde hij zich in de eerste dagen niet in zijn gouwe vertoonen, want hij begreep, dat de Romeinen daar in de buurt scherp toezicht zouden houden en op hem loeren.

De jonge man bevond zich thans in de gouwe van een vriend zijns vaders, ver van de ouderlijke woning, aan de oevers der Amisia. Gaarne had deze edeling den zoon van Ubbo in zijn huis opgenomen. Hier zou hij den eersten tijd veilig zijn.

Vol van haat tegen de overheerschers, die zijn dierbare zuster hadden geroofd, om haar zoo goed als zeker als slavin te verhandelen, en die thans hem zochten, om hem waarschijnlijk ter dood te brengen, — tegen de overheerschers, die zoovele gezinnen in rouw en ellende dompelden, had Sigo, overal waar hij kwam, den opstand tegen het Romeinsche gezag gepredikt. En al die stoere, eenvoudige, dappere Germanen waren het met hem eens: eendrachtig moest men trachten het zware juk af te schudden. De jonge edeling begreep, dat zij allen, als mannen zonder vrees, hun goed en bloed veil hadden voor de vrijheid.

Maar nog steeds ontbrak de zoo hoog noodige leiding. Waar was het hoofd, de aanvoerder, om wien allen zich zouden scharen, als diens vlammende oproep zich over de gouwen voortplante? Waar was een tweede Herman?

De hertog der Friezen, Diokarus Segon, die woonde te Stavoren, was weliswaar nog niet oud, maar het stond te bezien of hij wel de man zou zijn, om den beslissenden stoot aan den vijand te geven; was hij wel geschikt om als aanvoerder tegen de Romeinen op te treden? Hij was altijd zoer op vrede gesteld geweest; bovendien, sinds hij bij een val van zijn paard de beide beenen had bezeerd, kon hij slecht rijden en nog moeilijker te voet gaan. Zijn zoon Dibbold zou geschikter zijn, maar . . . deze diende, als zoovele Friezen, bij de Romeinen in Brittannië.

„Is er dan niemand met genoeg invloed, die onze mannen kan aanvoeren?” sprak op mismoedigen toon Sigo tot zijn gastheer, Roderich, den edeling.

„Ik ken er geen in deze dagen, jonge vriend. Misschien zou het eenig nut hebben, als ge onzen hertog bezocht; ge kunt in ieder geval zijn raad inwinnen. Ge zoudt reeds morgen op weg kunnen gaan; ik zal u een eind vergezellen. In twee dagen kunt ge gemakkelijk den weg te paard afleggen. En ge weet, mijn beste paard staat voor u klaar; terwijl ge uit mijn voorraad wapens de meest geschikte kunt uitzoeken.”

„Heb dank, edele vriend,” sprak Sigo geroerd. „Ge hebt gelijk. Ik geloof niet, dat ik in Stavoren bij den ouden Diokarus veel steun zal vinden; maar gaan moet ik toch. Hoe goed gij ook voor mij zijt, mijn geest is te onrustig, om in deze dagen lang op één plaats te kunnen blijven. — O, hoe gaarne wilde ik, dat mijn vriend Dibbold weer in Friesland was. Ik weet, dat ik bij hem de gewenschte hulp zou vinden.”

Twee dagen later reed onze jonge held op een doodmoe paard de stad Stavoren binnen. Zijn moeilijke tocht langs een Romeinsche nederzetting, was goed afgelopen; Romers had hij gelukkig op zijn weg niet ontmoet.

Stavoren mocht al de hoofdplaats zijn der Friesche landen, — veel fraais bood het plaatsje niet. Het telde slechts enkele houten huizen. De bevolking, meest uit visschers en handelaars bestaande, woonde voor het meerendeel in eenvoudige hutten, zooals in de wouden werden aangetroffen. Het eenige huis, dat gedeeltelijk van steen was opgetrokken, was de woning van hertog Diokarus Segon.

De straten door de stad waren als de wegen op het land: 's winters modderpoelen en 's zomers mulle zandwegen. En ze slingerden zich grillig tusschen de ordeloos door elkaar gebouwde woningen. Varkens, kippen en andere huisdieren krioelden tusschen de hutten.

Sigo, die vroeger veel met den zoon van den hertog had omgegaan, en dezen meermalen in Stavoren had bezocht, kende goed den weg en stond spoedig voor diens huis. Door een slaaf werd hij binnengelaten.

Groote verbazing teekende zich op zijn gelaat en groot was zijn vreugde, toen hij zoowel den hertog als diens zoon thuis vond.

Onstuimig liep hij dadelijk op Dibbold toe en greep diens beide handen. „Welkom, welkom, mijn vriend, in Friesland! Ge komt als geroepen, want de gouwen hebben u noodig!” zoo riep hij.

„Kalm wat, jonge driftkop,” sprak lachend de hertog. „En mij loopt ge voorbij, alsof ik niet bestond, alsof ik niet de hertog van Friesland was.”

„Vergeef mij, heer hertog,” sprak Sigo, eerbiedig den meester begroetend, „dat ik zoo vreemd binnenva. Maar ik waande Dibbold nog verre en ontroerde, toen ik hem zoo onverwachts voor mij zag. Daarenboven, de gebeurtenissen der laatste dagen hebben mij zeer opgewonden.”

„Is er dan iets ernstigs gebeurd?” vroeg de hertog. „Tjetske,” zei hij tot zijn tienjarig dochttertje, dat in de nabijheid speelde, „zeg aan moeder, dat er een gast is, die gaarne een warm maal zal nuttigen. — En thans, wat is er, Sigo? Toch geen klachten over mijn bestuur? Ik meen tenminste, dat ik voor de Friezen geen streng heer ben.”

„O, neen, mijn hertog! Ik kom om raad tot u. Of liever, ik kom tot u met de bede van zoovele Friezen: „Verlos ons van de Romeinen!””

„Hoe? ‘Gij vraagt niet weinig!’” sprak de hertog. „Maar zijn dan werkelijk de toestanden zoo slecht en worden dan werkelijk onze verdragen door de Romeinen zoozeer geschonden en zooveel wandaden door hen bedreven?”

Sigo vertelde alles wat hij wist van de handelingen der Romeinen en ten slotte verhaalde hij den hertog en zijn zoon den lagen aanslag tegen zijn zuster en hem.

„Dus is mijn lief vriendinnetje thans in de handen der Romeinen?” riep prins Dibbold verontwaardigd uit, toen Sigo geïndigd had. „Die laaghartigen! Sigo, ik beloof u, zoo veel ik kan wil ik er toe medewerken, haar weer te verlossen!”

„Ik dank u; ik wist dat ik hier hulp en steun zou vinden.”

Nu sprak hertog Diokarus Segon:

„Mijn jonge vriend en mijn zoon, hoort toe.

Wat Sigo daar vertelde van de handelingen der Romeinen, was mij reeds bekend. Want vele en ernstig waren de klachten, die den laatsten tijd mijn oor bereikten. En steeds werd

mij om hulp en steun gevraagd. Maar overschat men niet de macht van der Friezen hertog? Ben ik de Augustus der Romers, die over leven en dood zijner onderdanen kan beschikken en... over legioenen krijgers? Zullen op mijn roep de Friezen als één man optrekken tegen hun overheerschers? Ik betwijfel het.

Het eenige, wat ik thans zou kunnen doen, zou zijn een volksvergadering te beleggen. Maar hoezeer in 't geheim de oproep ook zou worden gedaan, de Romers zouden toch wel van onze plannen op de hoogte komen en... een sterke afdeling hunner krijgers zou onze vergadering uiteen komen jagen. Want ook onder ons volk schuilen verraders, die voor een paar zilverstukken de Romeinen zouden waarschuwen.

En dan, is reeds de ontevredenheid zoo sterk, dat allen als één man den strijdhamer zouden zwaaien, wat toch noodig zal zijn? Is het niet, alsof Wodan is geweken voor Mars, den krijgsgod der Romers?

Maar toch, ik heb niet stilgezeten. Bij de Kaninefaten heb ik in 't geheim om hulp verzocht in den strijd, die misschien zal ontbranden. Maar deze weigerden; ze wilden niet strijden tegen de Romeinen, of eigenlijk, ze wilden niet strijden met ons; — ze zijn jaloersch op onze rijke vruchtbare gouwen en onzen voorspoed, ze zien met leedvermaak aan, hoe de Romers ons volk mishandelen.

Want weet dit, gij jongeren: de nijd en tweespalt doen de Germaansche stammen elkander verscheuren. Was er meer eendracht in het aloude land der Germanen, geen Romein, al was hij duizendmaal een Julius Cesar, zou zijn adelaars kunnen plaatsen ten noorden van den Rijn.

En nu moet ik u nog meedeelen, dat een gezantschap naar het Zuiden is vertrokken, om der Friezen klachten en grieven ter oore van Apronius, den landvoogd van Neder-Germanië, te brengen; en hem om tusschenkomst te verzoeken. Deze mannen zijn nog niet terug, er is nog geen antwoord ontvangen.”

En waar was haar broeder? Leefde hij nog, of was hij misschien achterhaald door de woeste Romeinsche krijgers en aan den eersten den besten boom als een moordenaar opgehangen?

Zouden er ook pogingen in het werk worden gesteld om haar te verlossen uit haar ellende? Maar och, deze zouden toch weinig kans van slagen hebben, want Olennius was zeer wreed en wraakzuchtig.

Toch, hoezeer Hertha zelf ook leed onder haar toestand, was het meisje voor de andere gevangenen een hulp en een steun. Vriendelijke, hartelijke, opwekkende woorden — welke zij zelf zoozeer behoefde — had zij voor een ieder. En de ongelukkigen, jong en oud, uit alle oorden van het Friesche land hier bijeengebracht, hielden veel van de jonge edelingsdochter.

Op zekeren morgen werd Hertha door den gevangenenbewaarder geroepen. Deze was een in Romeinschen dienst vergrijsde Galliër, genaamd Malori. Het was een goedhartig man, die de gevangenen geen noodelooze kwellingen aandeed, ja, ze zooveel hielp als in zijn vermogen was. Weemoedig kon hij vaak de ongelukkigen aanstaren. Had hij er de macht toe gehad, hij zou zoo spoedig mogelijk de poorten van Castellum Flevum hebben geopend, en de gevangenen weder naar hun huis hebben laten terugkeeren. Maar de macht was in handen van Olennius, en Malorix was slechts zijn dienaar.

„De landvoogd laat u roepen, meisje, volg mij dus,” sprak de Galliër.

Hertha doortintelde een vaag gevoel van hoop.

„O, zeg mij, Malorix, is er mogelijkheid, dat ik mijn vrijheid terug ontvang?”

De grijsaard zag haar vriendelijk aan; hij schudde echter het hoofd.

„Ik weet het niet, mijn kind, maar stel u er niet te veel van voor, het zou u kunnen tegenvallen. Voor u hoop ik het, maar ik heb niet veel geloof in het goede hart van den praetor.”

Hertha's oog versomberde, de hoopvolle glans verdween en ze volgde werktuiglijk haar geleider door de vele gangen. Malorix bracht haar in de werkkamer van Olennius.

De landvoogd lag achteloos op een rustbank achter de groote tafel. Naast hem zat zijn secretaris, terwijl mede een paar centurio's aanwezig waren.

Olennius keek met welgevallen naar de statige figuur van de gevangene.

„Meisje,” zoo sprak hij tot haar, en hij trachtte zijn stem zooveel mogelijk een vertrouwenwekkenden klank te geven, — „meisje, ik wil mij tegenover u genadig betoonen, hoewel ik den doodslag, door uw broeder op twee mijner soldaten gepleegd, op u zou kunnen wreken. Weet dan, ik wil u de vrijheid terugschenken.”

Hertha hoorde kalm deze woorden aan. Moest ze zich niet ten zeerste verheugen? Misschien; maar er was iets in haar, dat haar waarschuwde, niet te hooge beteekenis aan Olennius' woorden te hechten.

Bedaard, zonder de minste ontroering antwoordde ze:

„Niets zou me liever zijn, heer landvoogd.”

„Hoe,” riep deze thans verwonderd uit, „ge toont u niet verheugd? Is er u dan niets aan gelegen, dat ge dit gevang verlaat? Verlangt ge niet naar uw gouwe terug en naar uw vader? Deze toch schijnt veel van u te houden, en alles heeft hij reeds beproefd om u te verlossen; al zijn bezittingen heeft hij ons in ruil aangeboden.”

Hertha wondde deze woorden diep. Zij voelde, dat ze uit berekening werden uitgesproken. Het scheen, dat haar zucht naar vrijheid aangewakkerd moest worden.

„Heer landvoogd, ik verzoek u, mij niet met uw woorden te pijnigen,” antwoordde zij. „Ben ik in werkelijkheid vrij, weln, laat mij dan gaan.”

„Het zij zoo; er is echter een voorwaarde aan verbonden. Ik zal u deze zeggen.

Ge hebt een broeder; deze heeft het gewaagd zijn hand

„En het zal zeer de vraag zijn, vader,” viel Dibbold in, „of deze lieden ooit zullen terugkomen. In ieder geval zal hun zending vruchteloos zijn; Apronius zal hen in het gezicht uitlachen. Ik heb de Romeinen gediond, ik heb in hun gelederen gestreden; ik weet hoe ze over ons denken. Barbaren noemen ze ons! Wij zijn goed genoeg om in hun legers tegen onze eigen stamgenooten te vechten. Omdat ik hen heb gezien, omdat de trouwelooze handelingen van velen hunner aanvoorders mij tegen de borst stuitten, heb ik hun dienst verlaten.

Gaarne dus, vader, zou ik van u vrijheid van handelen willen hebben. Ik wil Sigo op elke wijze behulpzaam zijn in het bevechten onzer overheerschers. De Romeinen kunnen dan tevens zien, of ik van hen ook eenigszins de kunst van oorlogvoeren heb geleerd,” voegde hij er glimlachend aan toe.

„Mijn zoon, ik geef u hiertoe de volle vrijheid. Want ik sta geheel aan de zijde mijner verdrukte Friezen. Doch voor mij is het nog afwachten. De tijd is nog niet daar, dat ik openlijk partij kies; mijn volk zou er wezenlijk niet mee gebaat zijn. Zoodra ik mij gewapenderhand tegen de daden der Romeinen verzette, zou Stavoren in vlammen opgaan, en ik, met de zwakke macht krijgers, die ik thans heb, zou niet den minsten weerstand kunnen bieden aan de talrijke Romeinsche kohorten.”

„Ge hebt gelijk, vader, maar niets belet Sigo en mij, om in stilte de gouwen te bewerken, te trachten aanhang te vinden en dan den strijd met de Romeinen aan te binden,” sprak de zoon.

Hertog Diokarus Segon stond op.

„Wij willen,” zeide hij, „voor een oogenblik onze onaangename gedachten verbannen, en Sigo, onzen gast, gezelschap houden bij zijn maaltijd.”

ZESDE HOOFDSTUK.

In den kerker.

Eenige dagen waren verloop, sedert Hertha was gevangen genomen.

Het meisje bevond zich op Castellum Flevum. In een groot, donker vertrek, waarin alleen door een paar hoog in een der muren aangebrachte openingen een weinig licht en frissche lucht konden binnendringen, was Hertha met meerdere gevangenen ondergebracht. Van ontvluchten uit deze gevangenis was geensprake. De vrouwen en kinderen — uit dezen bestonden de gevangenen — konden onmogelijk de hoog aangebrachte ramen bereiken; bovendien waren deze van stevige ijzeren staven voorzien. En mochten ze al uit het kasteel kunnen ontsnappen, dan nog bevonden ze zich op het door wallen en grachten omgeven fort, waar het altijd van soldaten wemelde.

Er zat dus voor de arme gevangenen niet anders op dan zich zoo goed mogelijk in hun lot te schikken. En Hertha — hoezeer ze ook inwendig werd verteerd door verdriet — gedroeg zich zeer kalm en berustend. Ze begreep zeer goed, dat tranen en klachten haar geen verlossing zouden brengen.

Bij tijden echter kon ze haar tranen niet weerhouden. Allerlei gedachten kwamen bij haar op; schrikbeelden van komende dagen, maar ook liefelijke herinneringen aan het verleden trokken dan haar geest voorbij. En de laatste deden haar het meest pijn.

Immers, nooit zou ze wellicht haar ouden vader of haar broer terugzien, nooit wellicht zou ze de vriendelijke gouwe met haar eenvoudige eerlijke bewoners meer aanschouwen.

Hoe zou het met haar ouden vader gaan, die — ze wist het zoo goed — zooveel van haar hield, en nu zou rouwen om zijn beide verdwenen kinderen...

tegen de Romeinen op te heffen, heeft het gewaagd twee mijner soldaten neer te slaan. Ge begrijpt, deze daad moet gewroken worden, over hem moet recht worden gesproken. Hij heeft zich echter in de wouden teruggetrokken en het is mijn krijgers tot dusverre niet mogen gelukken, hem te vangen. Vroeg of laat echter zal hij in onze handen vallen. Ook is ons ter oore gekomen, dat hij thans de Friezen tegen hun bondgenooten, de Romeinen, ophitst en hen tot den opstand aanspoort.

En thans de voorwaarde. Gij, meisje, gaat vrij uit, maar ge belooft ons bij uw Goden, dat ge alles in het werk zult stellen, dat uw broeder zich zelf als gevangene hier in Castellum Flevum aanmeldt. Zoolang hij dit niet heeft gedaan, moogt ge u nog niet als geheel vrij beschouwen; met andere woorden, zoolang blijft ge ons eigendom, en zullen we u elk oogenblik weer mogen opeischen.

Vergeet niet, dat hier uw vrijheid op het spel staat, want weigert ge, dan gaat ge naar het Zuiden als slavin. En uw broeder krijgen we toch wel!"

Hertha had met klimmende verontwaardiging dit lage voorstel aangehoord. Zij barstte los:

„En denkt gij, dat ik zoo ellendig zou zijn..."

Olennius glimlachte.

Kalm en zijn woorden als uitmetend, sprak hij:

„Nee, dat neemt ge niet aan. Ik vermoedde dit wel. Er is echter nog iets, en wellicht zal u dit anders doen denken. Olennius doet geen half werk.

Wanneer ge mijn voorstel aanneemt, kunt ge met u meenemen — hen de vrijheid dus terugschenken — tien vrouwen of kinderen, die hier thans opgesloten zitten. Ge kunt uitkiezen, de aanvalligste kleinen en de moeders, om wie groote gezinnen treuren.

Zoovele menschenlevens dus voor één. Weet nu, wat ge doet! En uw vader zal zich verheugen..."

Maar de jonge Friezin viel heftig uit:

„Mijn vader zou mij vervloeken; en ik, ik zou me schamen om zóó tot mijn vader terug te keeren!

O, Romein, hoe durft ge..."

Op de ridderlijkheid van mijn broeder en de zwakheid van een meisje hebt ge uw snood plan gebouwd. Maar door mijn toedoen zult ge nooit uw bloeddorst op mijn armen, gejaagden broeder kunnen koelen..."

Groote Romein, ik veracht u!"

Hertha kon thans niet meer. Ze wankelde.

Malorix ondersteunde haar.

De Romeinen zagen elkander verbaasd aan; zooveel stoutheid hadden ze bij een meisje niet verwacht.

Praetor Olennius was zeer toornig. Hij rees op van zijn zetel. Zijn oogen rolden onheilspellend in hun kassen.

Hij had vast gerekend op haar toestemming; hij had er op gebouwd, dat zij voor de verleiding zou bezwijken.

„Bij Jupiter, is dit een voorteeken? Zal de Fries hier zegevieren over den Romein?" mompelde hij. „Dat nooit!"

Toen donderde hij de edelingsdochter toe:

„Friezin, nogmaals. Zoo ge weigert, wee dan uw vader! Hem ook wordt dan zijn vrijheid ontnomen!"

Hertha dacht bij deze woorden door den grond te zinken en nauw hoorbaar bracht ze uit:

„En toch blijf ik weigeren."

Malorix kreeg innig medelijden met het arme, moedige meisje, dat hier alleen stond tusschen deze meedoogenlooze Romeinen, en hij trachtte te spreken:

„Heer praetor, wees..."

„Zwijg, zeg ik u," bulderde Olennius hem toe in hoogste woede, „en uit mijn oogen met dit halsstarrige schepsel. Ge zorgt, dat ze met het eerste transport naar den Rhenus¹⁾ vertrekt."

Malorix leidde het meisje terug naar de gevangenzaal.

1) Rijn.

De zelfbeheersching had Hertha thans verlaten. Op een bank zonk ze neder, bedekte haar gelaat met de handen en barstte in hartstochtelijk snikken uit.

De oude Galliër wendde zich af en streek ontroerd over zijn grijzen baard.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De aanslag.

Drie vaartuigen voeren af van het kasteel Flevum. Ze zochten langs den Fliestroom het meer Flevo, om dit over te steken en de rivier de Isala¹⁾ binnen te vallen.

Twee der schepen borgen, behalve de bemanning, een menigte vrouwen en kinderen, alle gevangen Friezen. Ze werden op deze vaartuigen naar den Rijn gezonden, naar Noviomagus²⁾, waar ze als slaven aan den bevelhebber overgegeven zouden worden.

Het derde schip diende voor de bewaking en was bemand met een vijftigtal Romeinsche soldaten. De bewaking was niet zeer sterk, maar er was immers ook geen gevaar te duchten. Het transport zou niet lang onderweg zijn; had men den Isala-mond bereikt, dan was men reeds in veilige haven. De stammen in die streken hadden weinig gemeenschap met de Friezen, hun noordelijke naburen.

En, bovendien, was er dan van de Friezen iets te duchten? Immers, neen! Ze klaagden en morden wel, maar was het reeds tot daden gekomen? Bloodaards, lafaards waren het, deze Germanen, die hun vrouwen en kinderen uit hun wonin-

1) Isala = IJssel.

2) Nijmegen.

gen lieten weghalen en — niet als één man opstonden tegen hun geweldenaars.

Daarenboven, geen Fries was op de hoogte van deze onderneming. Niemand hunner wist, dat deze vaartuigen meer in zich borgen dan krijgslieden.

Ook de aanvoerder der Romeinen op deze kleine vloot had geen hoogen dunk van de dapperheid der Friezen.

„Lafaards, slaven zijn het allen,” riep hij telkens, als hij, bijna geregeld beschonken, over het dek wandelde, en wees naar de oevers van den stroom. „Ik begrijp eigenlijk niet, wat we hier doen in deze verschrikkelijke, naargeestige landen. Wat is hier voor ons Romeinen te halen bij die arme, rampzalige bevolking? Ik wilde, dat ze mij weer overplaatsten naar het rijke Gallië. Daar is ten minste wat voor ons te doen, daar wordt nog gevochten, en daar valt soms wel wat te rooven. — Maar deze Friezen, ze laten hun vrouwen en kinderen weghalen en staan er zelf bij te klappertanden van vrees!”

Den schipper, een blonden Batavier, verdroot dit gezwets van den Romer, en hij mompelde: „Wacht maar, heer, wie weet hoe spoedig de gelegenheid komt, dat ge dien laffen aard der Friezen beter zult leeren kennen. Meermalen heb ik hen met ons zien strijden en ik heb ze steeds zien vechten als hongerige wolven; wijken doen ze nooit. — En waait niet reeds een geest van opstand rond over deze moerassen?”

Flevo Lacus¹⁾ was spoedig bereikt en langzaam voer de kleine vloot over den wijden plas. De soldaten aan boord verveelden zich zeer en trachtten den tijd te dooden met dobbelen.

De enkelen, die zich op de schepen der gevangenen bevonden, konden niet nalaten dezen te bespotten.

„Zeg, meid, zet toch niet zoo'n hoogmoedig gezicht,” viel

1) Flevo-meer; thans de Zuiderzee.

een der krijgers uit tegen een jong meisje, dat zich in het ruim tusschen de andere gevangenen bevond.

„Ho, maat, vergeet niet, dat ze de dochter van een „patrieciër”¹⁾ dezer wildernissen is,” spotte een tweede.

Het meisje — het was Hertha — kleurde oven, want hoewel zij de taal der soldaten niet verstond, begreep zij toch uit hun blik en den toon hunner stem, dat zij het mikpunt was van hun hoon en spot.

„Nu, mooie zus, je lieve leventje is uit, hoor. Spoedig zul je wel een ander gezicht zetten. Je gaat naar Rome; je gaat nu slavinnetje spelen; je moet straks aan al de grillen van je meester of meesteres voldoen. En geloof niet, dat de lui daarginder erg zachtmoedig zijn. — Kijk vooral nog eens goed rond; je ziet nu deze heerlijke modderpoelen en regenluchten voor het laatst.” En de zwart-oogige krijger lachte om zijn grappigheid.

Hertha sloeg zoo weinig mogelijk acht op de woeste krijgers. Zij nam een schreiend knaapje op haar schoot, dat om zijn moeder riep, die verre was, en wist het kind te doen bedaren. Het harde en ongewone leven had de kleine ziek doen worden.

En toch — al verzette zij zich tegen haar verdriet — was Hertha moedeloos en gevoelde zich erg verlaten. Na haar onderhoud met Olennius had zij noch van haar vader, noch van haar broeder meer iets gehoord. Toen leefden beiden nog, maar thans?

Had de wreede landvoogd aan zijn bedreigingen betreffende haar vader gevolg gegeven? En was Sigo, die door de Romeinen werd gejaagd als een stuk wild, er nog steeds in geslaagd aan zijn vervolgers te ontkomen?

Hoop op ontvluchten had het moedige meisje ook niet. Vóór Noviomagus was bereikt, zou ze het schip wel niet mogen verlaten. En dan? als ze die Romeinsche vesting als slavin

1) Voornaam Romeensch burger.

was binnengekomen? Zou dan niet het lijden en de ellende eerst beginnen? Was het misschien niet veel beter, over boord te springen en den dood in de golven te zoeken?

Langzaam, zeer langzaam dreven de schepen over Flevo Lacus. Het weder was stil; de wind had niet de kracht om de zeilen bol te doen staan.

Maar eindelijk, tegen den avond van den derden dag, kwam de mond van de Isala in zicht.

„Gelukkig, we schieten op; spoedig zullen we weder onze kelen kunnen spoelen met den heerlijken wijn; want vergift is het brouwsel der Germanen,” riep een der krijgers.

„Allen denken daar niet zoo over,” lachte een tweede. „Er zijn er, die heel wat van dat gerstenat aankunnen. Ziet maar naar onzen heer aanvoerder. Nu hij onder de oogen van den praetor vandaan is, wordt hij door niets verhinderd om voortdurend dronken te zijn. Maar hij zal nog moeten leeren, om ongestraft zooveel van dat vocht door de keel te kunnen jagen als de Germanen.”

De hoofdman der Romeinen stond weder op zijn gewone manier in zijn dronkenschap op de Germanen in 't algemeen en de Friezen in 'tbijzonder, te schelden; en hij wisselde zijn verwenschingen af met lofredenen op zijn schoon geboorteland aan den Tiber. Want telkens als het gerstenat werkte, kwam het verlangen naar zijn zonnig vaderland bij hem op.

Na zijn hart te hebben uitgestort, zocht de waardige krijgsmannin zijn leger weder op om zijn roes uit te slapen. Dit kon hij immers gerust doen, daar er toch geen gevaar dreigde; zijn krijgers konden het zonder hem heel wel af.

Het was mooi, helder weer.

„En toch,” mompelde de Bataaf, de schipper op het vaarttuig, dat de leiding had, „zal ik blij zijn als we de Isala zijn ingevaren, en we de ondiepten hier voorbij zijn. Ik vertrouw het weder niet; het zal niet lang duren of we krijgen storm.”

De ervaren schipper had gelijk. Toen het begon te don-

keren, stak eensklaps de wind hevig op. Kleine wolkjes ver-
toonden zich aan den horizon. Ze vergrootten zich en werden
gevolgd door andere. Na een korte poos joegen zwarte
wolken snel door 't luchtruim en gunden de maan slechts
zelden gelegenheid het watervlak met haar zilveren licht te
overgieten.

De schepen echter, bestuurd door ervaren handen, bereikten
goed en wel de Isala en lagen thans veilig een eindweegs
de rivier op aan een der oevers gemeerd. Hier wilde men
wachten, tot de storm had uitgeraasd, om daarna zoo spoed-
spoedig mogelijk de rivier verder op te varen.

Wachten werden uitgezet; slaperig zochten deze zooveel
mogelijk beschutting tegen wind en stortbuien, welke bij tus-
schenpoozen heftig neerkletterden. Onrustig schommelden de
vaartuigen op de bruisende golven en woest rukten ze aan
de touwen. Maar deze waren sterk en de bemanning en de
bewakers legden zich dan ook gerust te slapen.

Het werd nacht en het weder bedaarde niet. Veeleer nam
de storm in hevigheid toe.

De wachten dommelden in hun schuilhoeken en verlangden
naar de aflossing.

Daar klonk boven het huilen van den wind en het klotsen
en bruisen der woedende Isala de huiveringwekkende kreet
van den boschuil. Het geluid kwam uit de boschjes aan den
noordelijken oever. De roep werd door een gelijken kreet
van den anderen oever beantwoord.

De wachten schrikten even op bij dit nare geluid, maar
suften weder voort bij het herkennen van dien schreeuw.
Het was immers maar een vogel. Thans hoorde men weder
niets anders dan de stemmen van wind en golven.

Tot — eensklaps — een alles doordringend gehuil weerklonk
langs de beide oevers van de Isala. Het was de oorlogskreet
der Germanen, die wilde kreet, die den Romeinen zoovele malen
schrik had aangejaagd. Vele donkere gedaanten doemden op
aan de oevers en sprongen in den stroom. Als visschen door-

kliefden zij de wilde baren in de richting der vaartuigen.

De Romeinsche wachten waren hevig verschrikt door deze
overrompeling en sloegen alarm. Maar reeds hadden de eersten
der aanvallers de schepen bereikt en waren als ratten naar
boven geklauterd. De enkele verschrikte schildwachten wer-
den dadelijk overmeesterd. Een houw met de strijdbijl of
een stoot met de framee¹⁾, een doffe plons . . . en de wachter
was voor immer verdwenen.

En toen de uit hun slaap opgeschrikte Romeinen naar boven
snelden, wemelde reeds het dek van Friezen.

Op de schepen, die de gevangenen borgen, was de strijd
spoedig gestreden. De enkele lieden, die hier weerstand kon-
den bieden, werden in een oogwenk overweldigd en tot den
laatsten man gedood.

Op het bewakingsschip werd het een wanhopige en verbit-
terde strijd, te verschrikkelijker daar deze in de duisternis
werd gevoerd. De zoo onverwacht uit den slaap opgeschrikte
aanvoerder, die zijn roes had liggen uitslapen, had hier zijn
manschappen om zich heen verzameld en spoorde woedend
zijn mannen tot volhouden aan.

Maar zou zelfs de wanhopigste tegenstand der Romeinen
kunnen baten? Steeds meer en meer drongen de Friezen
voorwaarts, aangevoerd door de stemmen van Sigo en den
hertogszoon Dibbold.

„Spaart geen Romeinen, broeders. Slaat allen neer! Steeds
voorwaarts!” En hun zwaarden zwaaiend, waagden ze zich
in het dichtst gewoel, gevolgd door hun mannen, die voch-
ten als leeuwen.

Maar ook de Romeinen streden moedig. Aan beide zijden
vielen vele dooden.

Al meer en meer verloren de Romeinen terrein. Ze waren
blijkbaar niet opgewassen tegen deze Germanen, die hen in

1) Lans, speer.

lichaamskracht verre overtroffen. Trouwens, die waren ook wat aantal strijders betrof in de meerderheid.

De moed begon den Romers langzamerhand te begeven. Hun troepje werd zeer klein, en hun aanvoerder was door het zwaard van Sigo gevallen. Enkelen sprongen nu overboord, hopende den oever zwemmende te bereiken en in de duisternis van den nacht den dood te kunnen ontkomen. Nu werd het op het dek een waar bloedbad. Gevangenen werden niet gemaakt; de Friezen waren te zeer verbitterd op hun overheerschers. Tot den laatsten man werden de Romeinen neergeslagen.

Toen hieven de overwinnaars een donderenden juichkreet aan. Groot was de vreugde. De Germaan had hier over den Romein gezegevierd!

Terwijl nog de laatste Romeinen een wanhopigen strijd streden, gingen Sigo en prins Dibbold, vergezeld van een paar mannen met toortsen, de slavenscheperen doorzoeken. Sigo verlangde onstuimig naar zijn zuster en ook de hertogszoon wilde gaarne het vriendinnetje uit zijn jeugd terugzien.

De gevangenen waren zeer beangst door het ontzettende rumoer en de rauwe kreten boven hun hoofden. Toch klopte hun het harte hoopvol. Ze hadden den bekenden strijkreet hunner landgenooten gehoord en vernamen de stemmen der Friezen.

Ze begrepen, dat daar hun vrienden streden met hun beulen; en ze riepen de hulp in van alle Goden! O, dat de hunnen mochten overwinnen!

Toen dan ook Sigo en Dibbold in het ruim afdaalden, schreiden de gevangenen van blijdschap. Ook Hertha kon zich niet goed houden, en snikkend viel ze haar geliefden broeder om den hals.

Bewogen zag Dibbold dit alles aan.

Weldra herstelde Hertha zich en drukte prins Dibbold dankbaar de hand.

„O, mijn vriend,” sprak nu Sigo, „hoe zal ik u dit ooit kun-

nen vergelden. Want zonder uw hulp was het mij nooit gelukt, mijn zuster uit de handen der Romeinen te redden.”

Glimlachend zei de jonge hertog: „Geen dank! Ik ben dubbel beloofd, nu ik weet, dat mijn vriendinnetje weer behouden en veilig is. — Het krijgsumoer is bedaard, het strijden is gedaan. Laat ons de schepen verlaten en dan zoo zoo spoedig mogelijk vertrekken.”

Intusschen waren verscheidene Friezen bij de gevangenen aangekomen. En menig treffend wederzien had plaats. Vele mannen zagen hun vrouwen terug en menig vader kon weder zijn geliefd kind in de armen drukken. Want het waren vooral zij geweest, wier familiebanden door de Romeinen waren verscheurd, die aan de gewaagde onderneming van Dibbold en Sigo hadden deelgenomen.

Op den noordelijken oever van de Isala, op een open plek in een bosch, stonden vastgebonden een groot aantal paarden. Het waren de rijdieren der Friezen. En er waren er meer dan men ruiters telde, want reserve-paarden waren meegebracht, welke de bevrijde gevangenen moesten dragen.

Zoo spoedig mogelijk wilde men vertrekken. Nog dezen nacht moest een flink stuk worden afgelegd.

Eerst echter werden de lijken der gevallen broeders plechtig begraven. Een sombere stilte heerschte bij dit treurig werk. Maar de mannen waren gestorven als helden, en zouden met gejuich in Walhalla worden binnengehaald.

Zoodra deze plechtigheid was afgelopen, bestegen de vrouwen even goed als de mannen een paard, zelfs de niet al te kleine kinderen zaten dapper op hun rijdier. De allerkleinsten moesten bij een ruiter worden geborgen, zoodat men woestgebaarde, in beestenvellen gehulde mannen zag rijden met een kindje voor zich op het paard.

„Voorwaarts,” klomk thans de stem van Dibbold, „de vrouwen en kinderen in veiligheid gebracht. Naar het oosten, der Chauken land. En dan, wee straks den Romeinen in Crup-toricis-villa en Mediolarium.”

Aan het hoofd van den troep reden de hertogszoon en Sigo, met Hertha in hun midden.

„O, Sigo en ook u, prins Dibbold, nogmaals mijn dank, dat gij uw leven voor ons hebt gewaagd. De Goden hebben getoond met u te zijn.

Reeds was mijn moed geweken, de wanhoop had zich van mij meester gemaakt. En nu mag ik onze heerlijke wouden en heiden weer begroeten, nu zal ik mijn armen vader weder terugzien.

Hoe toch, Sigo, wist ge, dat we van het kasteel waren vertrokken en de Isala langs zouden komen?”

„Er was onder de Romeinen iemand, die het verraden heeft, zusje,” antwoordde Sigo. „Alleen Dibbold en ik kennen zijn naam. Dat nooit de Romers het zullen weten! Want Olennius zou zich duizendmaal op den man willen wreken. En toch was het diens goede hart, dat sprak, toen hij het ons liet weten.”

„Was het misschien een oude man?” vroeg het meisje. „Maar neen, zeg niets, bewaart het geheim. Laat ik den onbekenden redder van mijn leven in stilte danken,” vervolgde zij.

„Het was een oude, grijze man, en hij is een Galliër,” fluisterde Sigo, „ge zult nu weten, wie het is. Ik weet, dat dit geheim bij u goed bewaard is, Hertha.”

Rustig stapten de paarden voort. Draven was niet mogelijk in den donkeren nacht en op de slijkerige wegen in een vrijwel onbekende landstreek.

„Het zal wel eenigen tijd duren, voor gij vader terugziet, Hertha. We zullen ons begeven naar een bevrienden stam der Chauken. Daar is het voor u allen thans nog veilig, terwijl het voor u, Hertha, niet geraden is, in den eersten tijd naar Midden-Friesland terug te keeren.

Ik hoop, dat vader ook zijn gouwe zal verlaten en zich bij ons zal voegen; want ik vrees, dat zijn leven thans in gevaar is. Het is echter de vraag, of hij aan ons verlangen zal voldoen; eerder geloof ik, dat hij zal weigeren van zijn huis te scheiden.

Het eerste bloed in den vrijheidsoorlog is gevloeid. Dit alles is nog slechts kinderspel, vergeleken bij hetgeen volgen

zal. Maar wij vertrouwen op de goede Asen, die in den juist gestreden strijd ook met ons waren. Bij den krijg, die spoedig over Friesland zal ontbranden, zal Wodan met ons zijn, al zullen velen onzer Walhalla binnentreden.

We kunnen thans niet meer terug; we moeten en zullen volhouden. En onze oproep tot den heiligen oorlog zal klinken over heel het Friesche land, van de gouwen der Kaninefaten tot de Amisia, van het land der Brukteren en Bataven tot de Germaansche zee. En allen, die de strijdbijl kunnen hanteeren in onze wouden en moerassen, zullen komen en gezamenlijk zullen wij de Romeinen verjagen uit ons gebied, ja, hen vernietigen.

Dan zal de vrije Fries zijn hoofd weer mogen opheffen, dan zullen de Goden weer welgevallig op ons nederzien!”

Aldus sprak Sigo, de jonge edeling, vol vuur.

En prins Dibbold liet er op volgen:

„Zoo zij het! Geven wij daarvoor ons bloed en ons leven!”

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De ondergang van Cruptoricis-villa.

Als op den wind werd de tijding van den stouten overval op de Isala door de Friesche gouwen gedragen. De namen van Dibbold en Sigo kregen vermaardheid, hun daad werd alom geprezen en bewonderd en elke nieuwe dag bracht den jongen helden meer aanhangers.

Olennius was zeer vertoornd, toen hij het gebeurde vernam van een der soldaten, die aan het bloedbad op de rivier was ontkomen door zich van het schip in het water te laten glijden, en thans in Castellum Flevum was aangekomen. De landvoogd liet den ongelukkigen krijger op den wal van het fort ophangen.

„Als voorbeeld voor de anderen,” zoo sprak hij; „ik zal

ze laten zien, welke straf op vluchten staat; overwinnen of sterven zullen zij!"

Reeds den volgenden dag, nadat de landvoogd de tijding vernomen had, liet hij een troep van zijn beste ruiters opzitten; hij zelf stelde zich aan hun hoofd en recht ging het op Stavoren aan. Hij wilden den „verraderlijken hertog, die toch zeker met zijn zoon samenspande," onverwachts oplichten, en als gevangene met zich naar Castellum Flevum voeren. Dan had hij den jongen oproerling door diens ouden vader in zijn macht.

Edoch, toen de paarden met hun zwaargewapende berijders de hertogsstad binnendraafden, was de vogel reeds gevlogen, want hertog Diokarus Segon was met zijn gezin naar de bosschen geweken. Was hij gewaarschuwd, of had hij zich hier niet meer veilig gevoeld?

Olennius raasde en tierde, doch dit bracht hertog Diokarus niet in Stavoren terug. Onschuldige bewoners der plaats liet hij pijnigen, om van hen te vernemen, waarheen de hertog was gevlucht. Maar dezen konden niets zeggen, konden hem niet wijzer maken, om de eenvoudige reden, dat zij zelf niets wisten.

Er zat voor den praetor niets anders op, dan naar het kasteel terug te keeren, daar het niet gewaagd was en trouwens hopeloos werk zou zijn, door zijn soldaten de omliggende wouden te doen doorzoeken.

De oude edeling Ubbo leefde den laatsten tijd eenzaam in Vuchtelo. Zijn leven had alle waarde voor hem verloren, sinds door de Romeinen dien lagen aanslag op zijn zoon en zijn dochter was gepleegd.

Zijn zoon was weder den Romers ontkomen, maar voor hoe lang zou hij vrij zijn? Een paar maal had hij in 't geheim Vuchtelo bezocht; maar hoe gaarne zijn vader hem terugzag, liever had hij dat hij daarginder bleef: het was hier te onveilig voor den jongen man.

Op Sigo's voorstel, om met hem mede te gaan naar de Friezen, meer in 't oosten, had de oude edeling „neen" gezegd. En hij bleef weigeren zijn gouwe te verlaten; of het hier voor

hem veilig, of onveilig was, vluchten wilde hij niet! Hij wilde zijn gouwe en zijn dorpen niet aan hun lot overlaten. Hier was zijn tehuis en hier zou hij zoo noodig zijn leven laten!

Een paar dagen na den overval werd Ubbo de bevrijding van zijn dochter medegedeeld. Nu leefde hij weer op, en in zijn oogen, die zoo dof stonden, kwam weer gloed.

En, al sprak hij het niet uit, — trotsch was hij op zijn zoon! In hem, den heldhaftigen jongeling, stroomde inimmers het bloed van zijn vaderen, de jonggestorven, onstuimige broeders! En dat was het bloed der Friezen!

.....
Toen prins Dibbold en Sigo hun stouten aanslag op de Isala waagden, waren zij nog geen honderd man sterk.

En thans, drie en twintig dagen later?

Het waren zeker wel vijfmaal honderd mannen, die zich onder de jeugdige aanvoeders schaarden, allen brandend van verlangen om door hun heldendaden hun Friesche land te bevrijden van de onderdrukkers. Al deze mannen bevonden zich op een heerlijken maannacht in een hunner machtige geheiligde wouden. Behalve de krijgers van Dibbold en Sigo waren er vele edelingen, hoofden van sterke gouwen, aanwezig.

Ook de hertog van Friesland bevond zich hier. Hij sprak de vergadering toe en wekte de aanwezigen op tot den krijg tegen de Romeinen. En als tienmaal de Zonnewagen door het luchtruim was gegaan en het zwarte kleed van den nacht wederom viel over Midgaard¹⁾, moesten allen nogmaals bijeenkomen, met al hun vrienden, in het Baduhenna-woud. Dan moest het geheele strijdbare Friesche volk verzameld zijn, om vandaar uit den praetor aan te vallen.

Met gloed sprak de oude hertog en toen hij had geëindigd, donderde het gejuich door het bosch. Allen wilden meestrijden, en de vele edelingen zouden komen met hun hoorigen en hun

1) Aarde.

vrijen, en hun vrienden zouden zij opwekken mede de strijd-bijl te hanteeren!

Daarna hadden de Druïden en Altrunen van de medewerking der Goden gesproken; uit de warme ingewanden van de geslachte paarden hadden zij gelezen! En vervolgens hadden de Barden hun oorlogszangen gezongen.

De opgewonden Germanen wilden nu Diokarus op hun schild verheffen, doch de oude hertog weigerde: hij was niet meer de man van vroeger; waarop Sigo had uitgeroepen: „Prins Dibbold zij dan onze aanvoerder!”

Zoo dus was geschied. In het holle schild had men onder woeste kreten en zangen den jongen held der Germanen gedragen en aldus was hij de hoofdman der strijders geworden.

Daarna had Dibbold het woord genomen en de menigte nogmaals tot den strijd opgewekt, en den edelingen verzocht allen mede te brengen bij de bepaalde samenkomst. Doch eerst wilde hij met zijn krijgers Cruptoricis-villa en andere kleine nederzettingen nog uitroeien! Dan had men geen Romeinen meer in den rug!

Zoo had Dibbold gesproken, want hij was jong en dapper, en vol zelf vertrouwen.

Daarna vulde men de groote nappen en wisenthoorns met gerstenat en veel werd er dien nacht gedronken.

Octavius, de centurio in Cruptoricis-villa, ¹⁾ verveelde zich. Hij, de tengere jonge man uit het verre Zuiden, hij verveelde zich in deze sombere, donkere streken; en heimwee had hij naar de zonnige dreven van zijn vaderland, naar de oevers van den bruisenden Tiberis, waaraan hij als kind had gespeeld.

Octavius, de centurio, voelde zich levensmoede. Vol drift en heerschzucht en hoop gegaan in den krijgsdienst, had deze hem niets dan ontgoochelingen gebracht, en hoe jong nog, — aan het leven hechtte hij weinig waarde meer. Gedroomd

1) Rom. nederzetting, vermoedelijk ter plaatse waar nu het dorp Hemrik, in de gemeente Opsterland, ligt.

had hij een tweede Julius Cesar te worden; en hier zat hij thans, op een van de kleinste en noordelijkste posten in de Germaansche wouden. Promotie maakte hij niet.

Hij was onverschillig geworden. Als de soldaten hem de laatste dagen verontrustende berichten brachten over de bewegingen, het doen en laten der Friezen, — dan haalde hij de schouders op; het liet hem koud. Wat gingen hem eigenlijk ook die Germanen aan! Wel, ze moesten maar komen, wanneer ze daar lust in hadden; hij zou ze flink ontvangen en daarmede afgedaan.

Octavius zat op dien dag zich te koesteren in de warme middagzon. Haar verwarmende stralen verkwikten hem, maar brachten hem tevens de zonnedagen zijner jongensjaren voor den geest. En sterk kwam het heimwee weer in hem op.

Van een tafeltje naast hem nam hij een papyrusrol, en las het hierop voorkomende gedicht. Reeds meermalen had hij het gelezen, maar gaarne mocht hij het nog eens overzien. Het gedicht bevatte de gedachten van een man, die den tocht van Germanicus door deze lage vlakke landen had meegeemaakt, en zich evenals hij, de centurio, weinig thuis had gevoeld zoo ver in het kille Noorden.

Aldus was het slot:

Waar varen wij toch heen? De dag die is verloren,
De zon is uit 't gezicht; der menschen stem uit d'ooren;
Zoodat Natuur hier zelf op 's werlds einde wijst,
Het eind, dat is in dezen donk'ren grond.
Wat zoeken wij nu weer? Zijn 't vreemde en wilde lieden,
Waarover Rome's Keizer voortaan zal gebieden?
Is 't ook een ander land, waarvan men nooit nog meldde,
Waarvan noch eenig boek, noch een'ge rol vertelde?
De Goden roepen ons, en zeggen: „Halt, verboden
„Is 't hier voor 's menschen oog; wij Goden
„Bewonen 's werlds eind. Waarom het heilig vocht
„,Door schepen ontheiligd, geschonden de stille locht?” ¹⁾

1) Vertaling uit het Latijn.

Met een zucht legde de aanvoerder de papyrusrol weder weg en mompelde: „'t Is waar, waarom zijn wij toch hier in deze barbaarsche streken?”

Eensklaps werd hij in zijn mijmeringen opgeschrikt door de kreten zijner soldaten: „Vlucht! Vlucht! De Germanen komen! Vlucht!”

Octavius sprong op, trok zijn zwaard en plaatste zich voor zijn krijgers, die onder het uiten van angstkreten wilden vluchten.

„Halt, gij lafaards, welke geest is in u gevaren? Terug, zeg ik u, naar de wallen, dat wij den Germanen een warme ontvangst bereiden!” riep Octavius verontwaardigd.

De dappersten van den troep schaamden zich voor hun aanvoerder, wiens flink optreden hun moed gaf. Doch het grootste gedeelte der krijgers was met wilden angst geslagen; van de anders zoo heldhaftige mannen had zich een onverklaarbare vrees meester gemaakt.

De Friezen kwamen nader.

Toen de wacht in den houten toren hen had bemerkt, waren ze nog vrij ver; nu echter hoorde men reeds hun krijgsgeschreeuw en het dreunen der hoeven van de galoppeerende paarden. De Friezen kwamen nader in het volle daglicht, niet sluipende in het donker, in het bewustzijn hunner kracht.

„Hoort, ze komen! Vlucht! Voort, naar het woud! Naar Castellum Flevum!”

Zoo klonken de angstkreten der Romers.

De stallen werden door de bende bestormd, de paarden te voorschijn gehaald en in een oogwenk zaten de mannen te paard. In dichten drom ging het door de poort, naar het woud, waar nog een kans was om te ontkomen. Onbarmhartig sloegen de zwaarden en speren op de voortjagende rossen.

De linie der Friezen was te uitgestrekt en daardoor te zwak, om de aanstormende Romeinen te kunnen tegenhouden. Ze werd verbroken en velen van de vluchtenden ontkwamen.

Voor hoe lang echter? Waren ze veilig in de bosschen? Tallooze Friezen haalden reeds hun paarden om, joegen de Romeinen na en zaten hen dicht op de hielen. En allen, die werden ingehaald, moesten het met den dood bekoopen.

Octavius, de centurio, was op zijn post gebleven, en met hem een klein dozijn krijgers. Een minachtende glimlach gleed over zijn gelaat bij het zien zijner vluchtende manschappen; verbitterd echter op zijn soldaten was hij niet. Het was hem onverschillig of ze vluchtten, of bleven om den vijand het hoofd te bieden. Hij zelf vreesde de aanstormende Friezen niet; kalm wachtte hij ze af.

Hij richtte zich tot de krijgers, die gebleven waren en zich om hem schaarden.

„Waarom blijft gij?”

„Wij willen u beschermen, heer, of met u vallen.”

Octavius glimlachte pijnlijk.

„Met uw tieners? Neen, brave jongens, dat gaat niet. — Zijn er nog paarden?”

„Ja, heer.”

„Welnu, vertrekt dan. Nòg is het tijd. Ik dank u voor uw moed en toewijding. En nu — vertrekt! — Neen, niet tegen spreken. Vooruit, weg, zeg ik. Ik beveel het!”

Met blijkbaren tegenzin verwijderden zich de mannen en haalden de paarden. Mismoedig riepen ze hun hoofdman een vaarwel toe en toen . . . lieten ook zij hun paarden rennen in de richting der wouden.

Op zijn zwaard geleund wachtte thans Octavius geheel alleen de komst der Friezen af.

De eerste, die de kleine vesting Cruptoricis-villa binnenreed, was prins Dibbold. Dadelijk na hem kwam een groot aantal Friezen. Sigo achtervolgde met de overige mannen de gevluchte Romeinen.

Het was het doel van den hertogszoon, den centurio van Cruptoricis-villa te sparen. Persoonlijk had deze den Friezen nooit overlast gedaan, ja, hij was bekend als zeer zachtmoedig

en rechtvaardig. Prins Dibbold reed dus op Octavius toe, die kalm zijn vijanden afwachtte en riep:

„Gooi neer uw wapens, centurio, strijden baat hier niet, en er zal u geen leed geschieden!”

Glimlachend weigerde de Romein.

„Op mijn wapenen heb ik eenmaal mijn hoop gebouwd; nimmer zal ik ze afleggen. Mij overgeven doe ik niet; komt dus, gij barbaren, en vecht!”

En Octavius zwaaide uitdagend zijn zwaard.

Voor prins Dibbold nog iets kon antwoorden, suisden reeds verscheidene frameeën door de lucht en de Romein viel, vele malen getroffen, ter neder. Bijna onmiddellijk was hij dood.

Hij had de aarde verlaten, welke hem onverschillig was geworden, en hij had den dood gevonden, zooals hij zich dien wenschte.

De Friezen doorzochten thans de gebouwen en haalden er alles uit, wat van hun gading was. Vooral wapens waren voor hen een welkome buit, daar velen onder hen slechts van een knots of enkel een framee voorzien waren. Ook ijzeren borststukken en helmen werden een grage prooi. Vervolgens staken zij den brand in de houten gebouwen en verwoestten zoo veel mogelijk de wallen en borstweringen.

Dus was de ondergang van Cruptoricis-villa.

Toen alle krijgers weder waren teruggekeerd van de achtervolging der Romeinen, en het legertje een weinig was uitgerust, brak men op en werd de tocht voortgezet. Het doel was thans Mediolarium.

Deze Romeinsche nederzetting, gelegen aan het Lacus Larium ¹⁾, moest eveneens worden vernietigd.

En spoedig was ook het lot dezer versterking beslist. Hoewel de zege hier niet zoo gemakkelijk werd behaald als in Cruptoricis-villa, daar de Romeinen allen wanhopigen tegenstand boden, — ze waren niet opgewassen tegen de overmacht der

1) Zuidlaarder meer.

Friezen. Onstuimig vielen de Friezen onder hun jonge bevelhebbers, Dibbold en Sigo, hen aan. Na een korten, verbitterden strijd waren de aanvallers meester van het terrein en de Romeinsche bezetting werd tot den laatsten man afgemaakt.

Nog restten de laatste en kleinere Romeinsche posten; als een lawine joeg daarover de woeste ruiterschaar. En ook hier dolven de Romers het onderspit en ook hier vielen alle de verdedigers.

Thans was geheel Friesland bevrijd van de overheerschers... alleen Castellum Flevum bestond nog. Maar daar juist lag de hoofdmacht onder den niet te onderschatten veldheer Olennius. Dit was het bolwerk, het steunpunt der Romeinen in Friesland, en groote moeite en veel strijd en bloed zou het den Friezen zeker kosten, voor hieruit hun vijanden waren verdreven.

Evenwel, de overwinnaars geloofden vast in hun algeheele zegepraal en vol moed en vertrouwen zouden zij den eindstrijd aanbinden.

Nu gunde de hertogszoon zijn krijgers een paar dagen rust. Er was in de laatste dagen genoeg gedaan en spoedig moest men in Baduhennawoud gereed zijn voor nieuwe wapenfeiten.

NEGENDE HOOFDSTUK.

„Zoo sterft de Germaan!”

Op halfdood gejaagde rossen, de kleeren aan flarden gescheurd en geheel uitgeput, zoo kwamen enkelen der vluchtelingen aan voor de poorten van Castellum Flevum. Verwarde verhalen deden ze van de strooptochten der Friezen, van de vele gedoode krijgers, van de onstuimige aanvallen der tallooze Germanen.

De landvoogd was woedend over de nederlagen zijner mannen

en het krijgsgeluk der vijanden en vol toorn en drift hoorde hij de verhalen zijner mannen aan. Bovendien voelde hij zeer goed zijn onmacht, om met één slag een eind te maken aan dezen opstand. Hij kon aan het hoofd van zijn leger de Friezen zoeken; maar dezen, verdeeld in kleine bendes, zouden voor de overmacht terugtrekken in hun wouden en zich niet aan een geregelden veldslag wagen. Dan zou hij hun dorpen kunnen verbranden als wraakneming; vele gevangenen met zich meevoeren, de runderen kunnen rooven....

Doch daarmee had hij de eigenlijke opstandelingen met hun aanvoorders niet in handen, — en hij zou slechts meer verbittering zaaien in het land. De praetor begreep, dat het verwoesten hunner woningen den Friezen niet zou nopen, zich over te geven, veeleer hen nog meer verbitterd maken.

Begreep Olennius thans, dat zijn tiranniek beheer de getergde Friezen naar de wapens had doen grijpen?

Peinzend op middelen om wraak te nemen, de Friezen wederom te onderwerpen, liep de praetor langen tijd in zijn werkkamer op en neer, zijn centurio's, zijn secretaris, zijn slaven, allen, afsnauwend, die hem in den weg traden.

Hoe hij echter nadacht, en hoeveel raad zijn officieren hem gaven, het juiste middel om de Friezen te verpletteren, kon hij niet vinden. En toch, verpletteren zou hij ze, tuchtigen, dat ze in tientallen jaren niet meer aan opstand dachten. Lange jaren na deze zou de naam Olennius in vreeze in de Friesche landen herdacht worden.

Zich schrik te laten aanjagen, door een aantal dier halve wilden! Als hij, de Cesar Olennius, met zijn legioen-soldaten, met zijn in zooveel oorlogen overwonnen hebbende krijgers, met zijn zwaargeharnaste ruitery voor hen verscheen, dan zouden die havelooze, ellendige Friezen naar alle streken de vlucht nemen. Kleine bezettingen aanvallen met hun overmacht, dat durfden ze; maar hem, den praetor, in zijn vesting aantasten, of zich in een open veldslag met hem meten....!

Intusschen werd den soldaten last gegeven, zooveel moge-

lijk de wallen te versterken en de houten borstweringen na te zien. De wachten werden verdubbeld, terwijl dagelijks kleine afdeelingen den omtrek doorkruisten, teneinde de bewegingen der Friezen na te gaan. De hoofdman wilde op alles voorbereid zijn!

Een paar dagen na de inname van Cruptoricis-villa vroeg de centurio Antonius bij den praetor gehoor.

„Nog meer ongelukstijdingen?“ vroeg Olennius.

„Neen, dat niet, heer,“ antwoordde Antonius, „trouwens al onze kleine nederzettingen op het land zijn door die woestelingen reeds plat gereden. Neen, heer, ik kom u opwekken, om u te wreken op dien jongen edeling, dien oproerkraaier, Sigo.“

„Gij behoeft me werkelijk hiertoe niet op te wekken,“ bromde Olenius. En norsch vervolgde hij: „Is er anders niet, dan kunt ge wel gaan.“

„Ho, ho, heer praetor, niet zoo haastig,“ waagde de centurio op te merken. Antonius ging vrij vertrouwelijk om met den landvoogd, en dorst hem heel wel te woord te staan. — „Weet gij wel, dat zijn gouwe zoo goed als verlaten is? De mannen hebben zich bijna allen bij hem gevoegd. Slechts enkelen houden er nog verblijf. En ook zijn vader, de oude Ubbo, bewoont nog zijn halle. Dit heb ik vernomen uit den mond van een met ons bevrienden barbaar. De oude edeling weigerde steeds zijn gehucht te verlaten, ofschoon men hem telkens ried te vluchten.“

Nu, heer praetor, hoe vindt ge het plan, dien ouden beer gevangen te nemen en hierheen te brengen? Ge treft hiermede tevens den zoon, en ik geloof dat de jeugdige rebel dan wel wat handelbaarder zal worden.“

In de oogen van Olennius verscheen een boosaardige gloed. Dit was juist naar zijn hart gesproken.

En tot den centurio zeide hij:

„Antonius, ge zijt onbetaalbaar. Ge kunt een sterken troep laten opzitten en hen zelf aanvoeren.“

Ik reken er echter op, dat ge zeker zijt, of de oude zich nog in zijn gouwe bevindt. Dat het niet weer gaat als in Stavoren met dien satanschen hertog.

Breng mij den ouden Ubbo levend hier, of... anders, laat hem, wat mij aangaat, naar zijn Walhalla reizen. Ge zult ruim beloond worden."

Des anderen daags vroeg galoppeerde een honderdtal ruiters, met Antonius aan het hoofd, over den vuilen, beslijkten weg, welke naar het zuidoosten voerde. Scherp werd gedurende den geheelen tocht uitgekeken naar mogelijke vijanden; er dreigde echter geen onheil, want prins Dibbold met de zijnen was verre, in de buurt der noordelijk gelegen nederzettingen.

Toch waren de Romeinen blij, dat ze, zonder de Germanen te ontmoeten, de gouwe van Ubbo naderen en de houten brug over de Cunera overtrekken konden. Nu was de woning van den edeling spoedig in zicht. Werkelijk, ze werd nog bewoond, want uit de dakopening kringelde rook.

Eenigszins bevreesd keek Antonius naar de inwoners, die bij het rumoer, dat de ruitertroep bij haar nadering maakte, nieuwsgierig uit hun hutten te voorschijn kwamen. Vervloekt, er waren toch nog een aantal mannen hier, en waarom volgden zij de Romeinen naar de woning van den edeling? Het was toch niets ongewoons voor hen, een troep Romeinsche krijgers te zien. In den laatsten tijd waren deze hier meer malen geweest! Zou daar verraad achter schuilen?

Toen de stoet de hal van het gouwehoofd had bereikt, trad reeds de edeling Ubbo naar buiten.

Zijn verschijning was waardig als altijd, en maakte zelfs indruk op de woeste Romeinsche ruiters.

„Wat verlangt gij thans weer van mij, Romein? Hebben de uwen mijn gezin en mijn gouwe nog niet genoeg bezocht?" klonk zijn bedaarde heldere stem.

Even huiverde de centurio; hij voelde, dat de oogen van den Fries hem verwijtend aanzagen, en hij kon dien scherpen

blik niet verdragen. En dan, er was in den toon, waarop de woorden gesproken werden, iets dat hem trof.

Doch spoedig herstelde Antonius zich. Welk een belachelijke zwakheid ook!

„Edeling Ubbo, uw zoon is in opstand gekomen tegen het gezag van onzen geheiligden keizer. Hij heeft de banden van trouw, die beide volken aan elkaar verbond, geschonden, en gij, zijn vader, wordt beschuldigd, met hem te heulen, hem in 't geheim te steunen."

Antonius verwachtte nu den Fries te zullen zien opstuiven van woede en drift bij deze beschuldiging. Hij had zich hierin echter vergist.

Hoewel de oude man inwendig kookte bij deze valsche beschuldiging, wist hij zich zeer goed te beheerschen en kalm sprak hij:

„Centurio, men heeft uw heer valsch ingelicht. Ik heb noch in 't openbaar, noch in 't verborgen uw gezag aangerand. Steeds heb ik aan al uw eischen, hoe onbillijk soms ook, zoo veel mogelijk voldaan. En wat mijn zoon betreft, hij is gedwongen, gedwongen door u en uw vrienden, de wapens op te vatten."

„Het kan zijn!" hernam Antonius. „Volg mij naar Olennius en tracht u tegenover hem te rechtvaardigen. Op mij rust alleen de plicht u tot hem te brengen."

Een gemompel van verontwaardiging ging door de rijen der dorpelingen, die rondom stonden, en menige knots werd steviger door een eeltige vuist vastgegrepen.

De verontwaardiging van al die vrijen en hoorigen ontging Antonius niet; maar hij moest, het kostte wat het wilde, zich van Ubbo meester maken.

De edeling, bevreesd dat het op een bloedbad zou uitloopen, en — de kracht der goed gewapende Romeinen kennende — er van overtuigd zijnde, dat zijn stamgenooten in dezen strijd het onderspit zouden delven, richtte zich tot de zijnen.

„Mijn vrienden, gij hebt gehoord, waarvan de Romer mij

beschuldigt; gij hebt zijn eisch vernomen, dat ik mij gevangen moet geven, en gij hebt evengoed als ik begrepen, dat het Olennius er om te doen is, mij gevangen te houden, ten einde hierdoor eenigen invloed op mijn zoon te kunnen uitoefenen.

Maar dit zal niet gebeuren. Tot nog toe heb ik geen aandeel gehad in den opstand tegen de Romeinen; maar ik wil er ook voor zorgen, dat ik geen hinderpaal word voor de handelingen van mijn zoon, en voor de belangen van mijn volk. Liever dan dat te wezen, maak ik zelf een einde aan mijn leven.

Neen, zwijgt mijn vrienden en houdt u kalm! Niemand uwer zal zich voor mij opofferen, ik verbied het u, en ge zult, ééns nog, voor het laatst, uwen edeling gehoorzamen! Wat beteekent het, uw leven voor een ouden man te geven? Er zullen binnenkort dagen komen, waarop men u meer noodig zal hebben. Waagt dan uw leven."

Ubbo trad eenige schreden terug en trad de hal binnen. Onmiddellijk daarop kwam hij weer naar buiten. Hij droeg thans een groot en breed zwaard. Hij plaatste zich vlak voor den centurio, gespte de berenhuid los en ontblootte zijn borst.

„Nu, Romein, hier hebt ge uw gevangene. Maar neemt hem als lijk. Stoot thans toe!” En hij reikte Antonius het zwaard over.

De centurio echter weigerde het aan te nemen. Hij verbleekte; gaarne was hij heengegaan, en hij vervloekte het uur, waarop hij Olennius zijn voorstel had gedaan. Want hoe gaarne hij ook wilde, terug kon hij thans niet meer.

„Welnu, centurio, waarop wacht gij nog? Dwingt gij een ouden man zichzelf te dooden?”

„Neen, neen,” riep Antonius ontroerd, „dooden wil ik u niet!”

„Gij lafaard!” viel de edeling minachtend uit. Hij richtte zich thans in zijn volle lengte op, zoodat zijn geweldige ge-

stalte voor het laatst nog eenmaal in al zijn kracht uitkwam en riep :

„Gouwegenooten, groet mijn zoon en mijn dochter van mij !”

Toen stootte hij het zwaard zich in de keel. Een breede bloedstroom sprong uit de doorsneden slagader, en de Germaansche reus stortte achterover.

Een paar zijner hoorigen schoten toe, om hem op te vangen ; langzaam lieten zij hem op den grond neder.

Het warme bloed stroomde snel weg, den geest van den ouden edeling met zich voerende. Binnen eenige oogenblikken was Ubbo een lijk.

De Friezen brulden van smart en woede over den dood van hun geliefden edeling. Voorzichtig namen enkelen hunner den doode op en droegen hem in de hal. Hun oogen schoten blikken vol ontembaren haat naar hun vijanden ; maar de Friezen gedachten de woorden van den gestorvene en pleegden geen geweld.

Antonius en de zijnen keerden de paarden en vertrokken.

De centurio liet bedrukt het hoofd op de borst zinken, in gedachten verdiept. Den onstuimigen krijger, die anders voor niets en niemand terugdeinsde, wiens handen reeds zooveel medemenschen hadden gedood, had dit tooneel sterk aangegrepen. Ook de soldaten, hoe gewend zij ook waren aan oorlogen en moordpartijen, waren een wijle onder den indruk van het gebeurde.

De rit door de frissche lucht deed echter de geesten spoedig weer opleven en reeds begonnen enkelen te spotten en te lachen om dien dwazen Fries.

Antonius richtte zich nu tot zijn krijgers en sprak :

„Krijgsmakkers, ge hebt den heldendood van dezen Fries aanschouwd. Want ge moogt hem bespotten en dwaas vinden, — een dapper man was hij, die moedig den dood onder oogen zag. Ge hebt gezien, welke heldengeest er in dit volk leeft ; immers gelijk deze edeling, zijn ze allen, die barbaren. Richt u hiernaar !

Want spoedig zullen van u al uw krachten worden gevraagd in den strijd tegen de kinderen van dit land!"

TIENDE HOOFDSTUK.

Friezen en Romeinen.

De nacht was stil en donker.

Aan den noordwestelijken rand van het Baduhenna-woud stonden en lagen hier en daar, verborgen in het struikgewas, de donkere gestalten van de Friesche krijgers. En verderop westelijk, in de moerassen, lagen, verscholen in riet en waterplanten, vele mannen in berenhuiden.

Nu en dan klonk, van de uiterste posten, de roep van den kievit, als deze, opgeschrikt, zich in de lucht verheft; en dat geroep plantte zich voort naar het woud.

En toch wist Olennius, de praetor, wat er dien nacht in het Baduhenna-woud voorviel; het goud der Romeinen deed de monden der Friezen opengaan; helaas, verraders heeft men ten allen tijde gekend.

Maar Olennius was voorzichtig. Hij begreep, dat de Friezen zich maar niet zoo zouden laten overrompelen en zij hun wachten wel zouden hebben uitgezet. En dan, hij wilde het liever niet wagen, in de duisternis der wouden te strijden tegen de verbitterde Germanen.

Neen, zoodra de dag aanbrak, zou hij met zijn troepen op het vlakke land bij Baduhenna-woud verschijnen, en dan zou hij, zoo mogelijk met één slag, de Friezen verpletteren. Onweerstaanbaar zou de aanval zijner troepen zijn, en een ware slachting zouden zij onder de ellendige opstandelingen aarichten!

Van alle kanten kwamen de Friezen het woud binnen. Langs de vele paden voerden de edelingen hun mannen naar een groote open plek in het midden van het woud, waar allen zouden bijeenkomen.

Op een verhevenheid zaten prins Dibbold, Sigo en vele andere edelingen: Markman, de Dokkenburger; Verritus, de Klein-Fries¹⁾; Idzert, die vierhonderd krijgers had meegebracht.

Meer dan tweemaal duizend krijgers waren rondom hen gelegerd bij de vroolijk brandende vuren; zelfs een afdeeling Chauken was gekomen onder den prins Adalbald.

En reeds was het middernachtelijk uur voorbij, toen nog steeds nieuwe krijgers aankwamen. Vooral verschenen nu vele Klein-Friezen, wier gouwen ver van Baduhenna-woud lagen.

Voor de zon wederom haar stralen over het bladerdak van het woud uitgoot, was iedere afdeeling zijn plaats aangevoerd in dit groote leger. Want prins Dibbold was een goed veldheer.

Nog weinige uren en de beide oprukkende legers, Friezen en Romeinen, zouden elkaar in de vlakke landen voor Baduhenna ontmoeten...!

Aan wie de overwinning?

Daar stonden de legers der beide volkeren tegenover elkander.

Hier de geschoolde, goedgewapende legioensoldaten der Romeinen; daar de Friezen, slecht gewapend en slecht gekleed, velen weinig bedreven in het voeren der wapenen. Maar niet alleen waren de Germanen grooter in aantal, zij waren als doorgloed van een heiligen hartstocht voor den krijg; zij zouden hun leven laten, zonder klagen.

1) Klein-Friezen waren zij, die ten westen van het meer Flevo woonden. Groot-Friezen zij, die hun woning ten oosten van dat meer hadden.

Olennius had gaarne nog een eind verder willen gaan met zijn leger; de grond was hier te drassig voor de paarden met hun zwaar geharnaste berijders. Doch ginds naderden reeds de Friezen.

De praetor blikte somber om zich heen. Hij twijfelde aan de dapperheid zijner soldaten. Als bij zoovele veldslagen, zat er reeds een zekere „Germanenvrees” in de Romeinen; een geweldige angst voor deze ruwe, in beestenvellen gekleede natuurmenschen. En de troepen, die deze vrees niet kenden, de hulpbenden van andere Germaansche stammen, miste de landvoogd hier; geheel zijn leger bestond slechts uit Romeinen en mannen van enkele andere Zuidelijke volkeren. Alleen had hij een afdeeling van ongeveer vijftig man Kaninefaten, maar deze kleine troep legde hier weinig gewicht in de schaal.

Zoo goed het ging, trachtte hij inderhaast een eenigszins gunstige stelling in te nemen, daar de Friezen snel optrokken. Naar voren plaatste hij de boogschutters en speerwerpers. Zij moesten den eersten stoot der Friezen afslaan; daarna zou de ruitery tot den aanval overgaan.

Prins Dibbold verzag spoedig den toestand. Hij begroep, dat zijn volk met den eersten stormloop de Romers moest terugdringen. Mislukte deze eerste aanval, dan vreesde hij, dat zijn ongedisciplineerde benden in wanorde zouden geraken en door de zwaargeharnaste Romeinsche ruitery onder den voet gereden zouden worden.

De voorste troepen, die zich het eerst op de vijanden moesten werpen, stelde hij daarom samen uit jonge, onversaagde mannen, die den dood verachtten. Ze stonden onder aanvoering van Sigo en andere dappere, jonge edelingen.

Het voetvolk stelde zich naast de ruiters op. Het tekort aan paarden deed zich niet gelden, want bij den stormloop grepen de mannen, die te voet waren, de lange manen der naast hen dravende rossen en door hun vlugheid en lenigheid konden ze met deze gelijken tred houden.

Zoo kon dicht op elkaar een groot aantal strijders geplaatst worden en zou de botsing te geweldiger zijn.

Prins Dibbold gaf het sein voor den aanval.

Onder woest krijgsgeschreeuw stormden de reeds ongeduldige mannen op en naast de paarden vooruit.

Indrukwekkend en ontzettend was het gezicht dezer half-naakte mannen, velen met den hoofdtooi van buffelhoornen, voortrennend onder vervaarlijk gebrul... en op korten afstand die haag van speren, waarop deze dapperen zich zonder aarzelen zouden storten.

In getalsterkte waren de Friezen hun vijanden de baas, maar daartegenover stond, dat de Zuidelingen, in hun vrijwel ondoordringbare pantsers, veel langer tegenweer zouden kunnen bieden.

Geweldig was de botsing!

Reeds waren vele Friezen, getroffen door de pijlen der boogschutters, tusschen de paarden gestort; bloedend en kermend wentelden ze zich onder de hoeven der voortstuwende rossen. Hadden echter de pijlen hen niet doodelijk getroffen, dan werden deze eenvoudig uit de wonde getrokken en weggeslingerd.

De Romeinen weerstonden den schok en het werd nu een strijd van man tegen man.

„Voorwaarts, Friezen, voorwaarts!” riep met stentorstem Sigo, „breekt door. Wreekt uw vrouwen en kinderen! Dood aan de onderdrukkers!”

Zijn oog zocht Antonius, den beul van zijn vader.

O, dat hij zich thans mocht wreken! Maar hij zag hem niet, den ellendigen wreedaard. Zeker zou hij zich onder de ruitery bevinden, die zich nog niet in den strijd had geworpen. Geduld dus nog!

De grond dreunde van het strijdgewoel; dooden en gewonden lagen reeds in grooten getale ter neer. Langen tijd wisten de Romeinen van geen wijken; Dibbold liet echter telkens

nieuwe benden aanrukken, en eindelijk was de Romeinsche voorhoede niet langer bestand tegen den steeds sterker wordenden aandrang der Germanen

De Romeinen weken terug en met verdubbelde woede stortte het Friesche leger zich thans op hen.

Nu bracht Olennius het paardenvolk onder Antonius in het strijdperk. Onstuimig vlogen de ruiters voorwaarts en brachten hun wijkende kameraden tot staan.

Thans deed ook prins Dibbold zijn laatste troepen aan den strijd deelnemen. Hij meende reeds zeker van de overwinning te zijn en met vermetelheid wierp ook hij zelf zich in den strijd, zijn mannen tot voorbeeld. In de voorste rijen zwaaide hij zijn reuzenzwaard.

Sigo had Antonius in het oog gekregen, en zijn hengst de sporen gevende, baande hij zich een weg tot den centurio.

„Hier, centurio,” riep hij, „kruis de wapens met mij. Mijn vader wil ik wreken.”

Antonius, de onversaagde aanvoerder, hoorde den jongen edeling, en herkende hem. Hij verbleekte. Een bang voor gevoel overviel hem, toen hij den zoon van den ouden edeling Ubbo voor zich zag. Hij vermande zich echter en maakte zich gereed voor het tweegevecht. De krijgers weken eerbiedig terug voor de beide aanvoerders en gaven hun ruimte.

Hier de Romein met zijn rond schild en zijn slagzwaard, in een schitterend harnas gestoken; daar de Fries met zijn langwerpige, hol schild, en zijn strijdbijl, in de nationale dracht van berenhuiden; beiden besloten tot een strijd op leven en dood!

Als op een gegeven sein renden beiden plotseling voorwaarts. De vurige strijdhengsten schuurden langs elkaar, slagen werden toegebracht, maar beiden misten, aan elkaar gewaagd als ze waren. Door vlugge wendingen deden beiden de wapens op de schilden afketsen.

Nogmaals stortten de paarden zich voorwaarts en weer werden slagzwaard en strijdbijl geheven. En nu gelukte het

Sigo het wapen van zijn tegenstander met zijn schild af te weren, terwijl zijn bijl den Romein den schedel kloofde. Met zwaren plof viel Antonius van het voortstuwende ros.

Triomfantelijk verhief de jonge Fries zich op zijn paard en schreeuwde tot de hem toejuichende kameraden:

„Nog één storm, broeders, en we zijn er!”

En de Friezen streden met verdubbelde kracht.

De Romeinsche ruiters, die hun aanvoerder hadden zien vallen, weifelden en schenen te willen keeren. Enkele kohorten begonnen reeds te wijken.

Nog heftiger werden de aanvallen der Friezen, meer en meer dreven ze hun tegenstanders terug. De toestand van het Romeinsche legioen werd hachelijk.

Toen kwam Olennius, om zijn leger van een algeheelen ondergang te redden; en thans, in dit kritieke oogenblik, bleek het veldheerstalent van den praetor. Hij verzamelde zijn troepen tot één gesloten geheel en gaf bevel tot den terugtocht; hij wist den slag verloren.

Langzaam trok nu het overschot van het legioen terug. Olennius had er voor gezorgd, dat het geen wilde vlucht was geworden; doch het Romeinsche leger was totaal verslagen.

De Friezen vervolgden den terugtrekkenden vijand verwoed.

Sigo en vele andere aanvoerders waren nog niet voldaan; zij wilden niet eerder rusten, of het geheele Romeinsche leger moest vernietigd zijn.

Eensklaps zag Sigo prins Dibbold, die in zijn nabijheid streed, op zijn paard wankelen en vallen. Snel sprong hij toe, om zijn gewonden vriend bij te staan. De prins had een zware wonde aan zijn rechterschouder, welke hevig bloedde.

Zijn arm kon hij nog slechts met moeite bewegen. Hij leed hevige pijn; toch was zijn geest nog geheel bij den strijd.

„Sigo, laat mij maar over aan de zorg der Druïden, stijg gij weer te paard, want ze mogen ons beiden niet missen. En gelast den mannen, de vervolging te staken; ook onze krijgers raken uitgeput.

Laat ons de Goden danken; de zege is aan ons; het is voor vandaag genoeg."

Hij zweeg en zijn gelaat vertrok smartelijk onder de pijnen, die hij leed.

Hoewel Sigo gaarne de vervolging had doorgezet, moest hij zijn vriend en aanvoerder gehoorzamen. Hij deed de vervolging staken en verzamelde zijn manschappen.

In de verte verwijderde zich het verslagen legioen. Vooraan reed Olennius. Hij was in zijn trots diep gekrenkt; somber staarde hij voor zich uit.

Wat nu? Straks zouden de Friezen hem in zijn kasteel insluiten, en hij zou de macht missen, hen te verjagen. Want welke kracht zouden zijn gedemoraliseerde benden thans nog kunnen ontwikkelen?

De Friezen verspreidden zich over het slagveld, om hun gewonde broeders bij te staan. De gekwetste en gevangen genomen Romeinen werden zonder genade afgemaakt; alles wat eenige waarde had, werd hun afgenomen.

Daarna begroeven zij hun doode kameraden. De aanzienlijken werden met hun paard verbrand en hun asch werd in een urn verzameld; dan werd op de plaats van den brandstapel de urn met aarde bedekt. De Druïden prevelden bij deze plechtigheid hun tooverspreuken, om de Goden gunstig te stemmen.

Daarna maakten de Friezen zich op voor een groot feestmaal.

De raven krasten reeds boven het doodenveld en een enkele brutale zwarte vogel dorst al neer te strijken op een paardelijk.

Sigo toefde bij prins Dibbold. De toestand van den gewonde was vrij bevredigend. Folkbert, de Druïde, had de diepe wonde gezuiverd.

Toch besloot men, daar de verpleging hier te wenschen zou overlaten, den gewonde onverwijd op een draagbaar naar Stavoren te brengen. De prins had veel bloed verloren, en

na een poos deden de wondkoortsen zich gevoelen. Een weinig later nog lag hij buiten kennis.

Uitgeput, met bleeke lippen, lag daar de jonge, dappere aanvoerder van het overwinnend leger, op zijn draagbaar van twijgen.

Toch meende Sigo, dat soms zijn lippen iets fluisterden, heel zacht; en zich tot hem overbuigend meende hij dat een naam werd genoemd, den naam van zijn — Sigo's — zuster.

ELFDE HOOFDSTUK.

Ingesloten.

Zoodra Olennius met zijn geslagen leger in Castellum Fle-vum was aangekomen, liet hij zijn mannen binnen de wallen opstellen; de in wanorde geraakte afdeelingen werden zoo goed het ging als te voren geformeerd. Daarop werd een telling gehouden, om de geleden verliezen vast te stellen. De strijd had de Romeinen nog meer mannen gekost, dan Olennius reeds had gevreesd.

Er ontbraken ruim vierhonderd krijgers. Over slechts zevenhonderd mannen had de landvoogd nog te bevelen, waarvan bovendien velen licht of zwaar gewond waren.

Van zijn onderbevelhebbers waren er drie op het slagveld gebleven. Zeven centurio's stonden nog naast hun sterk gedunde afdeelingen.

Zwijgend reed de landvoogd langs de rijen. Hoewel hij zeer verbolgen was op de soldaten, wien hij lafhartigheid verweet, — hij beheerschte zich en vloekte hen niet uit. Wat zou het ook baten? Het zou eerder een slechte dan een goede uitwerking op de troepen hebben. Deze mochten eens beginnen te morren en onwillig worden.

Hij voelde, dat een opwekkende toespraak, slechts enkele bemoedigende woorden, goed zou doen; maar hij was niet in staat zijn mannen kalm toe te spreken. Het kookte en bruiste in hem.

Dat ook Antonius vallen moest, zijn flinkste centurio, zijn rechterhand in alles! Die behield tenminste in allen tegenwoordigheid van geest en kon bij de soldaten den moed er in houden.

Olennius riep zijn centurio's bij zich.

„Mannen,” zoo sprak hij tot hen, „het leger heeft zich vandaag slecht gehouden. We weten allen, dat wij een geweldige nederlaag hebben geleden; de Romeinen zijn door de Barbaren verslagen. En nog moeilijker dagen zullen nu voor ons aanbreken! Ik hoop op u allen te kunnen rekenen.

Streng zal ik in de volgende dagen optreden, strenger dan ooit, en het minste vergrijp tegen de krijgswetten zal zwaar worden gestraft. Brengt dit uw mannen onder het oog.

Suffronius, gij hebt de wacht dezen nacht. Neem de menschen, die hier den geheelen dag geluierd hebben. De anderen zijn te afgemat. Denk er om, reeds vannacht kunnen de Friezen voor het kasteel verschijnen. Zoolang echter de wachten op hun post zijn, hebben wij niets te vreezen. De Friezen bezitten geen belegeringswerktuigen en zijn niet bij machte het kasteel te bestormen.

En verder, gij, Ceros, verbrand de vloot.

Thans kunt gij gaan.”

Ceros, een centurio van Grieksche afkomst, wien aldus werd opgedragen de vloot te verwoesten, draalde; hij dacht, niet goed te hebben verstaan.

„Hoort ge niet, centurio,” riep Olennius, „ik zeg u, verbrand de vloot. Ge laat alle schepen verbranden en zinken, niet één uitgezonderd.”

Toen verwijderde de landvoogd zich.

Hij begaf zich naar zijn werkkamer, waar zijn schrijver hem wachtte.

„Ge kent toch reeds den uitslag?” vroeg toonloos de praetor.

„Ja, heer.”

„Ga met schrijven voort. Ge schrijft aan Apronius. Ge meldt hem de nederlaag, vertelt van de overmacht; verheel hem niets. Zeg dat het geheele Friesche land in opstand is. Dan verzoekt ge om hulp, om spoedige hulp, daar we geheel zijn ingesloten en de vloot verbrand is.”

„De vloot verbrand, heer?” Angst teekende zich af op het gelaat van den geheimschrijver.

„Natuurlijk! Of dacht ge misschien, dat ik de schepen zal laten liggen als toevlucht voor u en andere lafaards?” barstte Olennius los. „Nee, vechten zult ge hier allen, vechten voor uw leven, tot het laatst.

Bovendien, morgen zouden de Friezen de schepen reeds bemachtigd hebben, om ze tegen ons te gebruiken.”

In zijn met bloed en vuil bevleete kleeding liep de landvoogd een wijle rusteloos de kamer op en neer, terwijl de veeren pen van den secretaris over de papyrus-rol kraste.

Na een poos hield het krassen der pen op en de schrijver sprak:

„Ik ben klaar met den brief. Wil ik u het schrijven voorlezen, heer?”

„Nee, laat dat, geef het mij maar hier. En haal mij Golo, den Decanus ¹⁾ der Germaansche Kohorte.”

De secretaris vertrok en Olennius doorliep vluchtig het geschrevene. Met een zucht legde hij het weer neer en hervatte zijn wandeling door de kamer.

Toen hij door het raam een blik naar buiten wierp, trok een rood schijnsel tegen de reeds donkere lucht zijn aandacht; en tegen de vensternis geleund aanschouwde de Romeinsche veldheer het verbranden zijner schepen op den Flevo-stroom. Olennius werd bleeker nog en perste zijn tanden op elkaar; want pijn deed het hem, tot deze daad te moeten overgaan.

1) Onderofficier.

„Hier is hij, heer!”

Met deze woorden bracht de secretaris den Gallischen aanvoerder in het vertrek. Deze kleine, zwarte man zat van onder tot boven nog onder modder en bloed.

Olennius monsterde hem.

„Ge hebt u, naar het schijnt, dapper geweed, Decanus,” sprak hij.

„Ik heb mijn best gedaan, heer.”

„En hoe heeft uw kohorte zich gedragen? Wilden uw mannen vechten tegen hun stamgenooten?”

„Als leeuwen vochten zij, heer, niemand uitgezonderd.”

„Zoo. — Kunt ge mij een van uw krijgers brengen, die voor niets terugdeinst, gehecht is aan ons, Romeinen, en daarbij sluw en geslepen?”

„Ik heb er velen zoo, heer!”

„'t Is goed, breng mij dan den besten hunner hier.”

De Galliër verdween en kwam spoedig weer terug, vergezeld van een Germaanschen krijger.

„Wie zijt gij?” vroeg de landvoogd den Germaan.

„Ik ben Aras, een Kaninefaat, heer praetor.”

„Waarom strijdt ge tegen uw stamgenooten, de Friezen?”

„Ik haat hen. Een bende Friezen heeft mijn gouwe aangevallen, al ons vee geroofd en mijn vrouw gedood. Nu wil ik wraak nemen.”

„Maar hadt gij dan geen aanleiding gegeven?”

„Och, wij volkeren beoorlogen elkander geregeld, en vooral aan de grenzen betwisten we elkander de vetste gronden. Dit is iets heel gewoons.”

Olennius zag den man nog eens onderzoekend aan. Hij scheen hem te bevallen.

„Mijn boodschap, Aras, is deze,” sprak hij. „Zoudt gij kans zien, door de Friesche gouwen heen aan den Rhenus te komen? Zie, deze rol moet persoonlijk aan Apronius, den landvoogd van Noder-Germanië, worden overhandigd. Hij zetelt in Noviomagum. Mocht hij daar op het oogenblik niet zijn, zoek

dan in de andere steden, tot gij hem vindt. Breng zijn antwoord mee terug.

Doch ge moet u haasten! Ge zult goud genoeg ontvangen om tien paarden te kunnen doodjagen. En bij uw terugkomst zult ge een rijke belooning krijgen en aanvoerder van een kohorte worden.

Nog hedennacht vertrekt ge, langs de landen der Klein-Friezen. Daar is het nog het veiligst.

Verraad wordt met den dood gestraft.

Neemt ge het aan?”

„Ja, heer,” antwoordde rustig de Kaninefaat.

„Goed, en wanneer kunt ge terug zijn?”

Een oogenblik dacht de krijger na. Toen antwoordde hij: „Binnen acht dagen, heer!”

„Het is wel! — Cornelius,” zoo richtte de landvoogd zich tot zijn schrijver, „regel deze zaak verder.”

Olennius vertrok.

Dien nacht inspecteerde hij persoonlijk de wachten. Deze waren allen op hun posten; er viel echter niets bijzonders voor; van de Friezen werd niets vernomen.

Maar toen de zon wederom haar stralen over Castellum Fle-vum en het omliggende land goot, doemden van alle zijden de vijanden op en spoedig was het kasteel door de mannen met hun woeste baarden en lange haren geheel ingesloten. Zelfs hun scheepjes kwamen dien dag op den Fliestroom.

Stout verschenen zij tot dicht onder de wallen der sterkte. Als op het bolwerk een Romein zich aan hun oog vertoonde, hieven zij hun strijdkreet aan. Van over en weer werden dien dag een aantal pijlen afgeschoten, welke echter meestal geen doel troffen. Tot verdere vijandelikheden kwam het niet.

Dadelijk na hun aankomst begonnen de Friezen hutten te bouwen voor tijdelijke verblijven en de geschiktste plaatsen werden daarvoor uitgezocht.

Olennius leidde hieruit af, dat zijn vijanden geen plan hadden hem in zijn sterkte te bestormen, wat trouwens voor hen

uiterst moeilijk zou zijn en ontzettende offers zou eischen. Waarschijnlijk was het hun bedoeling, de bezetting uit te hongeren, en daardoor te noodzaken zich over te geven. De Friezen hadden geen vermoeden, dat wellicht vrij spoedig hulpbenden van den Rijn zouden aanrukken.

Maar de praetor liet zich niet in slaap wiegen. Dag en nacht werd scherp de wacht gehouden.

Den volgenden dag was het leger der Friezen reeds grooter geworden, en elken volgenden dag kwamen nieuwe hulpbenden aan, en legerden zich om het kasteel.

Olennius verheelde zich niet, dat zijn toestand hachelijk werd. Zoo Apronius geen hulp bracht, was er geen uitkomst. De vloot, waarop hij desnoods had kunnen wijken, was weg; maar had deze hem kunnen redden? Hoeveel schepen der Friezen lagen er reeds op de rivier? En zou ook Apronius' leger sterk genoeg zijn, om de Friezen te verslaan? Hun aanvoerder, prins Dibbold, had veel geleerd in Romeinschen dienst en men moest hem niet gering achten.

Er was nog voor vrij langen tijd voedsel in het kasteel aanwezig, maar eenmaal toch zou de voorraad uitgeput raken. En dan? — De tijd, dat kooplieden en boeren uit het binnenland met hun lompe karren met blokraderen voor het kasteel kwamen, om mondvoorraad enz. aan de bezetting te verkopen, was voorbij, niets kon nu meer het kasteel binnengehaald worden!

Zeven dagen waren verloop, sinds Aras, de Kaninefaat, vertrok en nog was hij niet wedergekeerd. Zou hij niet geslaagd zijn? Zou hij op zijn gevaarlijken tocht door het vijandelijke land den dood gevonden hebben?

Ook de achtste dag verstreek en nog was de bode niet verschenen.

Het werd avond. Olennius beraadslaagde met eenigen zijner centurio's. Eensklaps werd heftig op de deur geklopt, en Golo kwam binnenstormen.

„Hij is terug, heer! Aras is terug!” riep de Galliër

opgewonden, „doch hij is stervende. Hij werd door de Friezen ontdekt, toen hij in de duisternis door hun legerplaats trachtte te sluipen, en kon nog juist, doodelijk gewond, het kasteel binnenkomen.”

„Breng ons bij hem,” sprak de landvoogd, en de Romeinen volgden den krijger.

Op het plein voor het kasteel stond een troep soldaten om een man geschaard, die op den grond uitgestrekt lag en uit verscheiden wonden bloedde. Bij de komst van hun aanvoerder weken zij eerbiedig terzijde.

Olennius knielde bij den gewonde neer. Deze was stervende. Hij sloeg zijn brekende oogen op en scheen den praetor te herkennen.

„Hier... heer, heb... ik... het antwoord,” stamelde hij moeilijk, en met inspanning lichtte hij zijn rechterhand van den grond en wees naar zijn borst.

„Ik... heb mijn... mijn plicht...” Het verdere was niet meer verstaanbaar. Alleen nog het woord „Walhalla” hoorde men hem prevelen.

Nog een oogenblik, en het licht in de blauwe oogen was geheel gedoofd.

Aras, de Kaninefaat, was dood.

Zelfs de hardvochtige Olennius was ontroerd. Een oogenblik was het stil op het plein.

Hoe gehard ook, en hoe vertrouwd met den dood, — de Romeinen waren allen een wijle onder den indruk.

„Waren al mijn krijgers als deze,” mompelde de landvoogd.

En zich tot de omstaande soldaten wendend, sprak hij: „Romers, neemt een voorbeeld aan dezen barbaar!”

Het metalen borststuk op Aras' borst werd losgesept, en het stuk papyrus, dat het bericht van Apronius bevatte, aan Olennius overhandigd.

Deze ging naar zijn kamer terug, om het bericht te ontcijferen, terwijl een paar krijgers het lijk van den Germaan op namen en er zich mede verwijderden.

„Hij zal dus komen,” mompelde de landvoogd, toen hij van den inhoud had kennis genomen. „Hij moest ook wel. Intusschen verheugt mijn eeuwige tegenstander zich natuurlijk, dat ik gedwongen ben, zijn hulp in te roepen!”

De dagen verliepen in neerdrukkende eentonigheid. Ook de soldaten hadden den toestand begrepen en velen werden moedeloos.

Uit den wachttoren werd steeds uitgezien, of het legioen van Apronius nog niet naderde, maar niets wees er op, dat het Romeinsche leger in aantocht was. Kalm lagen de Friezen om het kasteel. Bijna zoo ver men zien kon, lagen de bivakken der vijanden over het land verspreid.

Dagelijks hadden er kleine schermutselingen plaats. Maar tot ernstige gevechten kwam het niet. Een enkele maal werd door de Romeinen een al te onvoorzichtige Fries gevangen. Door schreeuwende en tierende krijgers omringd, werd hij dan op de wallen opgehangen, zoodat zijn kameraden in de verté zijn lijk zagen bengelen.

Zoo ging de tijd langzaam voorbij, in hoop en vrees.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Apronius komt!

In de woning van den hertog der Friezen te Stavoren lag op een rustbed prins Dibbold. Hij was ernstig ziek aan zijn schouderwond. De kwetsuur scheen gevaarlijk; bovendien was de wonde ontstoken. Hevige koortsen deden het lichaam van den zieke rillen en zijn krachten afnemen.

De Altrune van Baduhenna-woud, wijd en zijd bekend om zijn kennis van geneeskrachtige kruiden, was steeds bij hem;

maar hoe bekwaam deze ook was, hij had de booze geesten van de koorts nog niet kunnen verdrijven.

En de offers, de vele kostbare offers van edele paarden en prachtige runderen hadden de Goden nog steeds niet goedgunstig kunnen stemmen.

De toestand van den zieke werd niet beter, eerder slechter.

Veelal lag hij in koorts te ijlen, en eens meende zijn moeder, die voortdurend aan het ziekbed toefde, dat hij een naam fluisterde. En later weder meende moeder Berchta een paar maal dien naam te hooren. Zij sprak hierover met haar echtgenoot, toen deze van Castellum Flevum naar Stavoren kwam. Er was toen direct een afdeeling ruiters in galop vertrokken, naar het Oosten.

Eindelijk, het was een paar dagen nadat de ruiters vertrokken waren, scheen het alsof de toestand van den zieke iets beter werd. De heftige koortsaanvallen bleven weg en de wond werd minder pijnlijk. Prins Dibbold was ook niet meer zoo lusteloos en begon weer belang te stellen in alles, wat er in Friesland voorviel.

De wijze Altrune durfde nu weer op algeheel herstel hopen.

Toen de beterschap een paar dagen had aangehouden, lag op een middag prins Dibbold op zijn leger rusteloos te woelen. In zijn hoofd kwamen allerlei gedachten en plannen op. Hij was met zijn geest weer geheel bij den strijd.

„Hoe is het, meester, kan ik het bed nog niet verlaten?” vroeg hij. „Ik moet weer naar mijn mannen terug.”

„Kalm wat, geduld; gij zult nog eenigen tijd rust moeten houden,” vermaande de Altrune, die hem gezelschap hield. „De koortsen hebben te veel van uw krachten meegenomen.”

„Ach, hoe houd ik het hier nog langer uit, tusschen deze vier enge muren, terwijl mijn broeders strijden tegen die ellendige Romeinen,” klaagde Dibbold.

En hij bestormde den heelmeester met allerlei vragen, den krijgstoet betreffende. Maar deze wilde nog zoo weinig mo-

gelijk hierover spreken; alleen zei hij, dat de zaak der Friezen heel goed stond en dat de Romeinen geheel waren ingesloten in Castellum Flevum.

Daar werd de deur van de ziekenkamer zachtkens geopend en een statige vrouw van iets meer dan middelbaren leeftijd trad het vertrek binnen. Het was Dibbolds moeder. Zij werd gevolgd door een meisje van ongeveer twintig jaar.

De jonge hertog wendde zich om op zijn leger en richtte zijn oog naar de binnentredenden. Toen hij zag, wie deze waren, kleurde een hoogrood zijn aangezicht.

Hij trachtte zich een weinig op te richten en steunde op zijn linkerelleboog. Zijn rechterhand stak hij uit naar het meisje, zoo goed zijn gewonde schouder dit toeliet.

„Heb dank, Hertha, dat gij mij opzoekt,” sprak hij ontroerd en met verheugden blik. „En gij, moeder, ik dank u, dat gij haar tot mij brengt.”

Hertha sloeg verlegen den blik naar den grond en tranen weldén op in haar oog.

„Het doet mij leed, Dibbold,” zei ze bewogen, „dat ik u zóó moet aantreffen. Zóó weinig scheelde het, of ik had mijn redder nooit teruggezien. O, dat ge spoedig dit ziekbed moogt verlaten. En dat dan de strijd tegen de Romeinen voorbij moge zijn!”

De Altrune zeide nu glimlachend: „Ik vermoed, prins, dat uw verlangen naar den krijg wel wat gestild zal zijn, nu ge deze vriendin tot gezelschap hebt ontvangen.”

En zich tot Hertha wendende, vervolgde hij: „Met uw hulp, mijn dochter, zal ik prins Dibbold wel spoedig weer gezond doen worden.”

En zoo hield Hertha gedurende de dagen, die volgden, trouw haar vriend gezelschap. Van alles bracht ze hem op de hoogte. Ze vertelde hem van het beleg van het kasteel, hoe de Friezen het maakten in hun kampen om de sterkte en van het hopelooze van den toestand der Romeinen. En hoe elken dag nieuwe benden ter versterking van het Friesche leger

kwamen opdagen, hetwelk nu reeds duizenden krijgers telde; hoe zelfs mannen uit de verst verwijderde streken waren gekomen! Hieruit kon men zien, hoe gehaat de Romeinen zich in deze landen de laatste jaren hadden gemaakt.

Een enkele maal kwam ook Sigo naar zijn zuster en zijn vriend zien. Er werd niet gevochten, zoodat hij bij Castellum Flevum wel een oogenblik gemist kon worden.

Stelde de jonge hertog het gezelschap van Hertha zeer op prijs, ook het jonge meisje was blij, een zoo goed onderkomen gevonden te hebben. Het was haar hier als een tweede tehuis. Waar kon ze beter zijn? Naar Vuchteloo wilde ze niet gaan; het was er zoo somber in de hal, nu haar vader dood was, en haar broeder in den krijg.

O, zoo haar broeder moest vallen in den strijd, — ze zou dan geheel alleen zijn! En hoe groot was deze kans niet! Immers, hij zocht steeds de grootste gevaren. En de eindstrijd met de Romeinen moest nog gestreden worden en zou misschien zoo wanhopig, zoo moorddadig zijn...

Hertha deed haar best dergelijke sombere gedachten te verdrijven, maar toch, nu en dan moest ze wel over de toekomst nadenken.

Zoo verliepen eenige dagen, en de prins nam onder deze verpleging snel in beterschap toe. Al spoedig kon hij weer van zijn leger opstaan en hij vermocht zijn rechterarm weer vrij goed te gebruiken.

Een groot gedeelte van den dag zaten de beide jongelieden nu in den tuin onder het lommer der olmen en eiken. Aangenaam gingen voor hen de dagen voorbij; soms vergaten ze geheel, dat in Friesland een verbitterde strijd werd gevoerd en dat Dibbold weldra ook weder aan den krijg zou moeten deelnemen.

De gedachte echter, dat haar vriend binnen eenige dagen geheel hersteld Stavoren wilde verlaten en zich weer in den strijd zou werpen, deze gedachte stemde Hertha treurig.

„Maar,” zei ze dan bij zich zelve, „welk recht heb ik op

hem? Hij is voor mij toch eigenlijk ook maar een vreemde, althans”

Op zekeren dag liet prins Dibbold zijn paard komen en maakte een klein rijtoertje.

Bij zijn terugkomst sprak hij tot Hertha: „Ik voel me thans zoo goed, dat ik met een paar dagen wel weer naar het tooneel van den strijd kan vertrekken.” En schertsend en plagend liet hij er op volgen: „Ge zijt dan van uw lastpost bevrijd, Hertha.”

Het meisje liet zich, in haar angst om den jongen man, de woorden ontvallen: „O, Dibbold, spot er niet mee; met vreeze zie ik dien dag tegemoet.”

De jonge hertog trachtte haar in de oogen te zien, maar Hertha sloeg ze naar den grond

Nu vatte hij haar hand en sprak: „Nu, nu, mijn vriendinnetje, ik kom terug! de Goden beschermen mij. Mijn plicht roept me daar. Iedere Fries, die in staat is te vechten, moet de overheerschers bestrijden.”

Hertha kon hiertegen niets inbrengen en dus zweeg ze.

De dag werd vastgesteld, waarop Dibbold zich naar Castellum Flevum zou begeven, om het bevel over de Friezen daar weer op zich te nemen. Nog steeds lag het groote leger om het kasteel, geduldig wachtend, tot de honger Olenius zou noodzaken, zich over te geven. Mocht dit misschien niet geheel naar den zin van vele jonge, driftige Friezen zijn, — de oude, voorzichtige hertog Diokarus wilde van geen bestorming weten. Waarom noodeloos zoovele menschenlevens opgeofferd? Vroeg of laat kreeg men toch zonder strijd het geheele Romeinsche leger in zijn macht.

Den dag voor dien, waarop de jonge hertog zou afreizen, wandelde hij met zijn moeder en zuster en Hertha voor de hal, toen hun opmerkzaamheid werd getrokken door een ruiter, die in vliegende galop het stadje kwam binnenstormen. Hij joeg recht op het kleine gezelschap aan. Hen bereikt hebbende, hield hij zijn oververmoeid paard in en steeg af.

Het was een een nog jonge man, bijna nog een knaap. Hij en zijn paard waren geheel uitgeput.

„Heer, Uw dienaar groet u. Er dreigt gevaar. Romeinsche troepen komen van den Rijn hierheen.”

„Wat zegt ge?” vroeg Dibbold verrast.

„Het is, zooals ik zeg, heer. Mijn gouwe ligt tegen het land der Brukteren; even benoorden de Isala. Ook uit onze streek waren bijna alle weerbare mannen tegen de Romeinen opgetrokken.

Toen ik dezen morgen vroeg met eenige vrienden op de everjacht was, hoorden wij in de verte een geweldig gedreun. Het was, alsof Wodan ter jacht was getogen. Voorzichtig gingen wij zien, wat er aan de hand was. En wat wij zagen, heer, was een groot leger van Romeinsche krijgers, dat op weg was naar het Noorden.

Dadelijk sprongen wij op onze paarden en joegen voor hen uit, zoo snel wij konden. Twee van mijn vrienden en ik reden dadelijk door naar hier, om ons volk te waarschuwen. Wij reden in galop in één stuk door.”

„En waar zijn uw vrienden thans?” vroeg de jonge hertog.

„Hun paarden konden niet meer; zij moesten hun gang matigen. Ik ben alleen doorgedaan. Zij volgen.” Trotsch klopte hij zijn paard op den nek en vervolgde: „Mijn Werwelwind loopt altijd door, hoewel ook hij thans moe is.”

„Ik dank u zeer; gij zijt een flinke Fries,” sprak Dibbold. „En hoe groot is dit leger?”

„Ik weet het niet. Wij weten niet anders, dan dat er zeer vele mannen waren; en er waren niet alleen Romeinen en Galliërs, maar ook Bataven en misschien nog andere Germanen.”

Dibbolds voorhoofd fronste zich. „Verraders”, mompelde hij.

„Wanneer kunnen ze ongeveer hier zijn?”

„Heden niet meer, heer. Er bevonden zich vele mannen te voet onder hen; zij kunnen dus niet zoo heel snel voort-

rukken. En dan zullen ze van de Isala tot hier meermalen moeten rusten.”

Prins Dibbold gaf de noodige bevelen, dat den boodschapper wat te eten werd gegeven en dat hij rust kon nemen.

Toen zei hij tot zijn moeder en Hertha, dat hijzelf dadelijk naar Castellum Flevum zou rijden, om zijn vader en de andere aanvoerders te waarschuwen.

Hij gelastte een paar knechten zijn paard gereed te maken en verzocht hun, hem te vergezellen. Verder gaf hij enkele mannen bevel, den vijand te gemoet te rijden, zooveel mogelijk het aanrukkende leger te bespieden en hem van de bewegingen der Romeinen op de hoogte te houden.

Daarna nam hij afscheid van zijn moeder, zijn zuster en Hertha, steeg te paard en reed met zijn mannen den heirweg naar Castellum Flevum op.

Hoewel de paarden snel vorderden, was het reeds avond, eer de ruiters de plaats hunner bestemming bereikten.

Prins Dibbold liet zich naar de ruime hut van zijn vader brengen, waar tevens Sigo verblijf hield.

Spoedig waren deze van een en ander op de hoogte en onmiddellijk werden nu de andere aanvoerders bijeengeroepen, tot het houden eener vergadering.

In de hut van den hertog waren spoedig allen bijeen, de mannen, naar wier bevelen het gansche Friesche leger luisterde.

Ook de krijgers hadden begrepen, dat er iets bijzonders aan de hand was, en in grooten getale verzamelden zij zich rondom de hut van het opperhoofd. Toen het nieuws bekend werd, was het alsof er vreugde te lezen was op aller gelaat. De Friezen waren het werkeloos liggen voor het kasteel moede; ze verlangden te vechten, — en ziet, eindelijk kwam de gelegenheid. Nu zouden ze dien gehaten Romeinen eens toonen wie ze waren! Voor een mogelijken ongelukkigen afloop waren ze niet bang; vrees kenden ze niet.

En wie zou hen weerstaan; dit groote, dit geweldige leger,

dat bijna alle strijdbare mannen van Friesland bevatte? Overal, op grooten afstand, waar men zag, wemelde het van Friesche krijgers.

In het vertrek, waar de edelingen beraadslaagden, ging het vrij rumoerig toe. De meeningen der aanvoerders omtrent de nu te volgen taktiek waren zeer verdeeld.

De jongsten en driftigsten onder hen wilden dadelijk het Kasteel bestormen. Gelukte de overrompeling — en ze zou immers gelukken! — dan kon zich de geheele strijdmacht tegen het nieuwe legioen keeren. Maar er waren ook anderen, en onder hen bevonden zich de oude hertog en zijn zoon, die dit afraadden. Mislukte de bestorming — en dit was niet uitgesloten, daar de vesting zeer sterk was — dan zouden de Friezen eenigszins ontmoedigd zijn, terwijl daarentegen de Romeinen weer meer moed zouden vatten. Neen, zij oordeelden het beter, dat een gedeelte der krijgers Olenius bleef insluiten, terwijl de anderen zich tegen den nieuwen vijand keerden.

De vergadering duurde nog voort, toen twee ruiters aankwamen in het kamp. Deze brachten nieuwe tijdingen. Zij wisten te berichten, dat het Romeinsche leger aangevoerd werd door niemand minder dan Apronius zelf, den landvoogd van Neder-Germanië. Zijn leger, waarbij vele Kaninefaten en Bataven, telde meer dan drieduizend man. Het legioen kampeerde ongeveer daar, waar de Cunera in het meer Flevo viel.

Hoewel de Friezen veel talrijker waren en de aanvoerders verre van bevreesd, rimpelde zich toch menig voorhoofd bij deze mededeeling.

De oude Beowulf, de Klein-Fries uit Medemelacha¹⁾, hoofd van vele mannen, nam nu het woord en sprak:

„Edelingen, hier vergaderd, ge hebt de woorden van den boodschapper gehoord. De toestand is ernstig; laten wij dit

1) Medemblik.

niet vergeten. Geen overijlde daden thans! Laten we kalm onze maatregelen nemen. *We moeten* overwinnen; doen wij dit niet, dan wordt ons dierbare Friesland verwoest — en nooit zal het de kracht wedervinden om de geweldenaars te verjagen. Sterker dan ooit zullen deze dan zijn!

En nu, vrienden, bezweer ik u, laat het plan varen van de bestorming van het Kasteel.

Vloek echter over de Bataven en Kaninefaten, die met de vreemde overheerschers tegen hun stamgenooten vechten!"

„Vloek over de verraders!" brulden de vergaderden in koor.

Nu stond Sikko op, de jonge edeling uit het Amisia-gebied, en sprak: „Hoewel ik straks ijverde voor de dadelijke bestorming van den burcht, meen ik thans dat Beowulf gelijk heeft en ga ik met hem mee."

„Ik ook!" riepen verscheidene stemmen.

De oude Beowulf knikte goedkeurend.

Hertog Diokarus rees thans van zijn zetel op en sprak:

„Broeders, ik meen dat wij allen nu wel eensgezind zijn.

Laat uw hertog thans een voorstel doen.

Beowulf, Ulemer, Tabbo, Odilbald en ik blijven hier gelegerd om Castellum Flevum. De anderen trekken Apronius tegemoet en verslaan hem. Er zullen dan hier meer dan tweeduizend krijgers blijven, genoeg om Olennius te bedwingen, terwijl er ongeveer zesmaal duizend mannen tegenover Apronius zullen staan."

Hiermede stemden allen in, terwijl verscheidene stemmen riepen:

„Laat prins Dibbold ons aanvoeren tegen Apronius!"

De wisenthoornen werden nogmaals met bier gevuld en weder geledigd.

Daarna ging men uiteen. De aanvoerdere zochten allen hun afdeelingen op en de meesten hunner kondigden een spoedig vertrek aan.

In den nacht trokken de afdeelingen in lange lijn naar het Baduhenna-woud, waar ze aankwamen toen de zon reeds

boven de kimmten verscheen. In het woud werd fluks een legerplaats opgeslagen; van teenen werden eenvoudige hutten gebouwd.

Naar den kant van de naderende Romeinen werden vele wachten uitgezet en ruiters uitgezonden, om het leger van Apronius te bespieden.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

De slag in het Baduhenna-woud.

Even buiten den rand van het Baduhenna-woud hadden de Friezen zich gelegerd.

En daar tegenover op een afstand van een paar kilometers lag het Romeinsche legioen.

Opzettelijk had prins Dibbold dezen moerasgrond voor legerplaats uitgekozen. Zijn krijgers voelden zich hier even goed thuis als op de heide of in de wouden, terwijl de zwaar geharnaste Romeinen met hun paarden in den drassigen bodem wegzakten.

Hier lagen nu reeds eenige dagen de beide legers zoo goed als werkeloos tegenover elkander.

Beide legermachten schenen even sterk te zijn, wat aantal krijgers betrof. Wat was het geval? Prins Dibbold had de helft van zijn leger in het woud verborgen, om den tegenstanders niet te laten zien, dat hij over een overmacht beschikte.

Zijn doel was, af te wachten, tot Apronius aanviel. Dan zou hij terugtrekken naar het woud, schijnbaar den strijd opgeven en vluchten. Waren de Romeinen hem ver genoeg in Baduhenna-woud gevolgd, dan zou hij weer standhouden, terwijl de andere helft van zijn strijdmacht de vijanden van terzijde en in den rug moest aantasten.

Hij, prins Dibbold, zou zich wel wachten, het Romeinsche leger aan te tasten, hetgeen Apronius hoopte en verwachtte, rekenende op de drift en voortvarendheid der Germaansche krijgers. Neen, hij had den tijd, terwijl den Romeinen het stil en werkeloos liggen gauw zou verdrieten, daar Olennius met elken dag hun hulp meer noodig had.

Korte gevechten tusschen kleine afdeelingen werden geleverd.

Voor al de Kaninefaten met hun lichte uitrusting deden telkens aanvallen, welke door de Friezen echter spelenderwijs werden afgeslagen.

Zoo verliepen eenige dagen.

Apronius werd ongeduldig en riep zijn onderaanvoerders bijeen. Allen waren prachtig uitgedost. Vele aanzienlijke Romeinen waren onder zijn bevelhebbers.

Zij stelden zich dezen tocht voor als een ontspanning. Over hun blinkende harnassen hingen fraaie en kostbare mantels.

De gevesten hunner zwaarden waren met goud en edelgesteenten bezet. Het schitterendst gekleed was Apronius, de Cesar.

Welk verschil tusschen deze Romeinen en de Friezen, wier meeste aanvoerders slechts in berenhuiden of eenvoudige wollen gewaden waren gestoken.

Zouden deze trotsche mannen, van jongs af bedreven in het voeren der wapenen, niet gemakkelijk de halfbarbaarsche Friezen, van wie velen slechts met een knots waren gewapend, kunnen verslaan? Hieraan twijfelde Apronius geen oogenblik. Eén ding echter had hij gaarne gezien, n.l. dat de Friezen tot den aanval waren overgegaan. Maar dezen maakten hiertoe in 't geheel geen aanstalten. Ja, het liet zich aanzien, alsof de Friezen het wachten nimmer moede zouden worden. Apronius bemerkte, dat hun aanvoerder, prins Dibbold, in Romeinschen dienst krijgskunde had geleerd.

Eindelijk begon den veldheer dit talmen te vervelen.

Bovendien, elken dag kon het kasteel genomen worden, zoodat dan zijn hulp te laat zou komen. En het Friesche leger hier te ontwijken ging niet. Het was te gevaarlijk, de

Friesche hoofdmacht in den rug te hebben, en de belegeringstroepen vóór zich! Want op steun van Olennius in dezen strijd durfde Apronius niet rekenen. Diens troepen betee-kenden hoogst waarschijnlijk na hun nederlaag niet veel meer.

In de bijeenkomst met zijn onderbevelhebbers stelde de veldheer dan ook voor, den knoop door te hakken, en zoo spoedig mogelijk den aanval te wagen. En hij ontvouwde voor zijn onderaanvoerders het plan van den slag.

Bijna allen waren het met hem eens. De trotsche Romeinen vonden het te vernederend, zich nog langer te laten ophouden door die Barbaren.

Toch gingen er een paar waarschuwend stemmen op. Voor al Cethegus Labeo, de bevelhebber der achterhoede, was tegen het plan. Deze oude, ervaren krijgsman was zeer voorzichtig.

En ook Gestus, de aanvoerder der hulpbenden van de Kaninefaten, keurde den aanval af. Hij vreesde verraad.

„Het is niet het geheele Friesche leger, heer, dat tegenover ons ligt; geloof mij. Zoodra het noodig blijkt en wij den slag zijn begonnen, zullen er nieuwe benden verschijnen.”

„Dit doet er niets toe, Gestus,” sprak Lucius Apronius. „Ik geloof trouwens niet, dat zij over veel meer mannen beschikken dan wij. En bovendien, al hadden zij een drievoudige overmacht, zullen wij ons er door laten tegenhouden, mannen?”

„Neen, neen!” klonken luide de stemmen der aanwezigen.

Apronius kon nu de noodige bevelen voor den komenden veldslag geven.

De lichte ruitery der Bataven en Kaninefaten stormde vooruit, om zoo mogelijk een bres te slaan in de aaneengesloten gelederen der Friezen.

Heftig en geweldig was het eerste treffen. Maar de Friezen weken geen stap. Met hun biezen schilden vingen zij de geworpen frameën op, terwijl zij de paarden van de aanvallers in hun speren lieten rennen.

Zij brulden van woede op het gezicht van hun stambroeders,

die het durfden wagen hun gemeenschappelijken vijand, den Romein, te dienen. O, als zij overwonnen, dan zou geen enkele Bataaf of Kaninefaat op genade mogen hopen; zij zouden hen levend op den brandstapel werpen om hen aan de verbolgen Goden te offeren.

De eerste aanval werd door de bewoners der lage landen glansrijk afgeslagen.

Nogmaals gingen de hulpbenden tot den aanval over en nogmaals was deze tevergeefs.

Apronius zag thans, dat ook zijn tegenstanders konden vechten, en onmiddellijk deed hij een sterke macht zwaargeharnaste ruiters naar de liniën der Friezen zwermen. Zij werden gevolgd door voetgangers.

De botsing was ontzettend en moorddadig. Het werd een gevecht van man tegen man. De Friezen vochten als leeuwen, maar menige strijdknops werd stuk geslagen op de ijzeren of koperen rustingen der Romeinen, die in deze kleeding onkwetsbaar schenen. Deze tweeden aanval was ernstiger dan die der Bataven en Kaninefaten.

Zouden de Friezen den storm kunnen weerstaan? Het scheen twijfelachtig. Week niet reeds het middendeel hunner strijdmacht?

Het was meer dan waarschijnlijk. Hoe zou dit eenvoudige volk standhouden tegen de keurtroepen van het machtigste rijk der aarde?

En hoort, klomk daar in der Friezen gelederen niet reeds het sein van terugtrekken?

Het was zoo. Prins Dibbold deed zijn krijgers langzaam terugtrekken op het Baduhenna-woud.

Zouden dan weer de Romeinsche adelaars overwinnen?

Zou hier weer de vrijheidskamp van een volk in bloed worden gesmoord?

Apronius liet thans al zijn troepen aanrukken, om zoo mogelijk het geheele Friesche leger te vernietigen. Alleen Cethegos Labeo bleef achter met de reserve.

De veldheer meende zich reeds zeker van de overwinning.

En ziet, nu het geheele legioen zich op de Friezen stortte, scheen het, alsof dezen in wilde vlucht het Baduhenna-woud zochten.

De Romers volgden het wijkende leger.

Vergeefs waarschuwde Cethegos Labeo den bevelhebber, zijn leger niet te diep in het woud te laten doordringen. Apronius lachte om diens vrees.

Was dan niet het Friesche leger uiteengeslagen, althans op de vlucht gejaagd?

In Baduhenna-woud werd de strijd voortgezet, doch de Friezen weken steeds. De aanvallers, overmoedig geworden, stormden voorwaarts, steeds meer, en drongen tot diep in het woud. . . .

Totdat eensklaps het gejuich der Romeinen werd overstemd door den bulderenden strijdkreet der Germanen, uit duizenden kelen aangeheven. De Friezen hielden op eenmaal stand in de schaduwen der boomen en het donker van het struikgewas en plotseling scheen het, alsof hun aantal verdubbeld was. Ja, zelfs drongen de vluchtelingen van straks thans onstuimig op hun vervolgers in.

En klomk daar, terzijde en achter de Romeinen, ook niet de strijdkreet der Germanen? Was het niet, alsof elke boom van het woud een of meer krijgers verborg? Het bosch wemelde op eenmaal van woeste, halfnaakte Friezen met hun zware wapens.

Hoort, nu werd in hun leger overal het signaal „aanvallen” geblazen!

Propraetor Apronius begreep thans, dat hij in een val was geloopt; de Friezen hadden hem in hun woud gelokt.

De vluchtelingen van zooveen waren nu de aanvallers geworden.

Ziet, zijn krijgers weifelden reeds, ze weken terug. Hier in dit donkere, geheimzinnige woud voelden zij zich niet thuis;

op de vlakten, daar behoorden zij te strijden. In groote menigte vielen de Romeinsche mannen neer.

Vergeefs deden de centurio's hun best, de wankelende afdeelingen te doen standhouden. Eerst langzaam, dan sneller en sneller trokken de geharnaste krijgers terug, en eindelijk werd het een wilde vlucht.

Uit dit gevloekte bosch wilden ze, de soldaten; uit dit bosch der verschrikking, waar de frameeën en pijlen der verwoede Friezen uit alle richtingen op hen neersuisden.

Lucius Apronius, de veldheer, zag thans in, dat hij den slag verloren had. Hij had zich door den Frieschen aanvoerder laten misleiden.

Zijn geheele leger dreigde zich te verstroomen in dit groote woud; en dan zou alles verloren zijn!

De versche en laatste troepen, de reserve onder Labeo, liet hij komen. Deze moesten den terugtocht dekken en de verspreide afdeelingen trachten te verzamelen. Dan zou men zien zoo spoedig mogelijk het open veld weder te bereiken. En steeds maar dunden de aanvallen der verwoede en overwinnende Friezen de gelederen hunner vijanden. En steeds moedigden de edelingen hun krijgers aan, en gingen hun vóór in dapperheid. Boven het strijdgewoel uit klonken de stemmen der aanvoerders.

Prins Dibbold, Sigo, Markman de Dokkenburger, Taco, Herman en de anderen, ze drongen met hun mannen steeds verder in de gelederen der Romeinen. Vrees kenden ze niet!

Het hardst hadden het de benden Bataven en Kaninefaten te verantwoorden. De hevigste aanvallen golden hun en velen, zeer velen bleven in het woud achter . . . levenloos uitgestrekt op het mos. Katwald, een reusachtig Germaansch edeling van den kant der Brukteren, voerde zijn mannen tegen hen ten strijde. Zijn slagzwaard droop van bloed.

Met ontzetting zagen de Bataven zijn geweldige gestalte op den prachtige strijdhengst door hun rijen stormen.

De nederlaag der Romers was volkomen. Op het slagveld

lagen honderden en nog eens honderden, waaronder tal van edelen uit de patriciërs geslachten van Rome.

Slechts aan het beleid van Cethegus Labeo, die den terugtocht leidde, was het te danken, dat het leger niet vernietigd werd evenals de legioenen van Varus, eenige jaren terug, — dat het althans gedeeltelijk behouden bleef!

En wanneer bij de Friezen de krijgstuicht zoo streng geweest was als bij de Romers, dan was het overschot, dat nu den Rhenus nog zou bereiken, geheel vernietigd geworden. Maar zoodra de slag in hun voordeel was beslist, verstroomden zich de Friezen en bleven geheele troepen op het slagveld achter om den gedooden vijanden hun wapens en kostbaarheden te ontnemen. De enkele Romeinen, die zich gevangen gegeven hadden, werden zonder meer gedood of als slaven meegevoerd.

Prins Dibbold vervolgde nog den geheelen dag met een gedeelte van zijn leger Apronius, die zoo snel mogelijk naar het zuiden trok. Toen de avond viel, staakte de jonge hertog de vervolging en de nacht bracht aan de uitgeputte Romeinsche legerscharen de zoo noodige rust.

Zoo waren dan de Friezen als overwinnaars uit het strijdperk getreden en konden ze juichen en zich weer „Vrije Friezen” noemen. En niet licht zou een Romeinsch aanvoerder met zijn soldaten zich weder in hun wouden en moerasren wagen. Deze strijd zou hun zeker voorzichtigheid hebben geleerd. Wel zat nog Olennius met zijn leger in Castellum Flevum, maar de overgave van het kasteel was nu nog slechts een kwestie van tijd.

Was het wonder, dat de Friezen dien nacht hun jongen aanvoerder in triomf ronddroegen en den Goden aanzienlijke offers gebracht werden? En dat er een groot feestmaal werd aangericht?

Wel hadden ook zij vele dooden te betreuren, maar ze vonden dit niet iets om lang bij stil te staan.

En bovendien, juichten de gevallen thans niet in het Walhalla over hun overwinning? Waren de Valkyren niet

reeds over het slagveld gestreken? Werden de helden van nu niet geprezen door de helden uit vroeger dagen? Dezen zagen wederom bevestigd, dat de geest van voorheen nog steeds in de Friezen voortleefde.

Frieslands roem en Frieslands kracht zouden weer klinken tot ver over de grenzen!

VEERTIENDE HOOFDSTUK

Het einde van den krijg.

In Stavoren had men dien dag vol verlangen naar bericht over den afloop van den strijd uitgezien, nadat het bericht was ontvangen, dat de kamp bij Baduhenna-woud was ontbrand.

En groot was de vreugde, toen 's avonds een bode de overwinning meldde.

En toen vrouwe Berchta zich haastte te vragen naar den welstand van Dibbold en den jongen Sigo, en mocht vernemen, dat beiden ongedeerd waren gebleven, — toen sprongen haar de tranen in de oogen, en dankte zij de goede Asen.

Want hoewel ze een Germaansche was, en alle smarten moedig zou kunnen dragen, en niet zou morren, mochten de Goden haar ook zwaar treffen, — wie kon het haar euvel duiden, dat het hart hier sprak?

En toen Dibbold den volgenden dag hen opzocht, omhelsden moeder en zuster den jongen held en Hertha drukte hem geroerd de handen en wenschte hem geluk met het schitterende wapenfeit.

„En komt mijn broeder nu ook spoedig hier?” vroeg het meisje.

„Sigo brengt, met de andere edelingen, de mannen weer naar Castellum Flevum, naar mijn vader. Ze zullen nu

spoedig het kasteel bestormen, althans wanneer Olennius zich niet uit eigen beweging overgeeft.”

„En gaat gij daar ook weer naar toe, Dibbold?” vroeg de moeder.

„Zoolang nog één Romein op Frieschen bodem verblijft, acht ik het mijn plicht, tegen hem te strijden, moeder! Ik hoop reeds morgen weer naar het tooneel van den komenden strijd te gaan. Het gevecht, dat nu nog moet worden geleverd, is gelukkig niet van zoo veel beteekenis meer.”

„Zijn er vele mannen gevallen, gisteren, Dibbold?” vroeg Hertha.

„Ja, vele dooden lagen op het slagveld en het gekerm der gewonden vervulde de lucht.

En dan, de mannen worden zoo wreed en hardvochtig van al dat vechten; geen enkele Romein en nog minder een Germaan, die aan Romeinsche zijde streed en in onze handen viel, vond genade. Ook de gewonden werden afgemaakt. En wij, aanvoerders, hadden moeite om te voorkomen, dat de menschen gemarteld werden bovendien.”

„Afschuwelijk,” zeide de hertogin op smartelijken toon.

„Het is waar, maar wat ware er van ons geworden, wanneer de Romeinen hadden gezegevierd? Zouden dan ook niet alle gevangen Friezen zijn gedood of tot slaven gemaakt, en wat was dan uw lot geworden?”

„Ge hebt gelijk, Dibbold; gelukkig echter, dat nu alles spoedig voorbij zal zijn.”

De jonge hertog ging voort: „O, hoe die Romeinen ons vreesden, toen zij op de vlucht waren geslagen. Hoe bang ze waren, in onze handen te vallen.

Er was een afdeeling van misschien driehonderd man van den hoofdtroep afgedwaald. Onze mannen volgden deze op de hielen.

Het was een wilde jacht.

De vluchtelingen spoedden zich voort in de richting van Cruptoricis-villa, en dachten zeker daar dekking te vinden.

De ongelukkigen! Het scheen dat er onder hen waren, die daar vroeger gelegen hadden, en nog onbekend waren met het lot dier versterking. — Ge weet, dat wij die sterkte voor eenigen tijd hebben verwoest.

Op een enkele na, die achterbleef en neergehouden werd, bleef de troep onzen mannen voor, hoewel dezen hun paarden joegen zoo hard zij konden. Maar de paarden der Romeinen zijn snelle dravers.

Ze bereikten Cruptoricis-villa dan ook vóór onze mannen.

Wat was echter over van de vroegere sterkte! De wallen waren gedeeltelijk geslecht en de gebouwen een puin hoop geworden.

De Romeinen waren geheel verbijsterd. Ze barstten los in een gehuil van vertwijfeling, en toen kort daarna onze krijgers aankwamen, vonden die hen bezig elkander te doodden, om toch maar niet in onze handen te vallen. Ze zagen geen kans meer te ontkomen.

En tot den laatsten man is de bende van ruim driehonderd man omgekomen”

„Houd op, Dibbold,” riep met afgrijzen vrouwe Berchta. „Zwijg over deze verschrikkingen.”

.
Het was niet meer noodig, dat Dibbold zich den volgenden dag bij zijn wapenbroeders om Castellum Flevum ging voegen.

Al vroeg in den morgen werd het bericht vernomen, dat het kasteel genomen was en aan de vlammen prijsgegeven.

De bewoners van Stavoren liepen dien dag met blijde gezichten rond en het onderwerp van alle gesprekken was: de algeheele verdrijving der Romeinen uit Friesland.

De mannen, die het bericht hadden gebracht, vertelden eveneens, dat hertog Diokanus talrijke gevangenen had gemaakt, en dat deze nog den eigen dag Stavoren zouden bereiken.

Zoodra dit nieuws in het stadje bekend werd, verzamelden zich een groot aantal nieuwsgierigen, meest vrouwen en kin-

deren, op den heirweg naar Castellum Flevum, om de overwinnaars met hun gevangenen op te wachten. Dit zou een feest zijn, die trotsche en zelfbewuste Romeinen als hun gevangenen te zien voorbijtrekken!

Het was al laat in den namiddag, toen de stoet in het gezicht kwam. In lange rij kwamen daar vijfhonderd krijgers aan, ongewapend. Ze hielden den blik naar den grond gericht en schenen somber en terneergeslagen. Ze schaamden zich, zij, de voorheen zoo fiere legioensoldaten, om als wilde beesten door de vrouwen en kinderen der Barbaren te worden aangestaard en nagejoeld. Slechts enkelen zagen recht voor zich uit, maar beten zich de lippen ten bloede van ergernis en spijt.

Als koningen zoo trotsch reden en liepen de Friezen naast en achter hun verslagen vijanden. Zelfbewust en fier blikten zij in het rond. Velen hunner pronkten met de wapenrustingen van gedoode of gevangen Romeinen.

Aan de spits van den langen stoet reed hertog Diokarus Segon. Flink zat hij op zijn zwarten hengst. Het scheen, alsof hij zijn beenwonden, welke hem den laatsten tijd bij 't paardrijden steeds hadden gehinderd, niet achtte. Achter hem reed, met eenige andere edelingen, Sigo.

Alle bewoners van de halle van den hertog stonden buiten, toen de optocht voorbijkwam. De hertogin en de anderen zagen vol bewondering den fiere heldenstoet voorbijtrekken, en groetten den hertog en Sigo hartelijk.

Ook prins Dibbold stond naar het schouwspel te kijken. Toen de voorbijtrekkende Friezen hun jongen aanvoerder ge-
waar werden, steeg een donderend gejuich op. Mee moest hij, mee, de overwinning vieren; men was niet eerder tevreden, voor een paar hoorigen zijn strijdros gehaald hadden en hij tusschen de strijders een plaats gevonden had. Immers, hij, hun aanvoerder, die den propraetor Lucius Apronius zoo behendig in de dooderval had gelokt en verpletterd, die hen zoo moedig had geleid, hij moest mede deelnemen aan het groote overwinningsfeest.

Hertha en vrouwe Berchta stonden nog naar de voorbijtrekkende Romeinen te kijken, en hun hart zwol van medelijden. De Romers zagen er dan ook deerniswaardig uit. Zij hadden zeer van den honger geleden en wanhoop en vertwijfeling hadden zich de laatste dagen van hen meester gemaakt. Thans was hun wel is waar de vrijheid toegezegd, maar ze durfden zich niet eerder vrij te achten, voor ze weder in hun vaderland waren aangekomen, of tenminste Friesland hadden verlaten.

Eensklaps greep Hertha de hertogin bij den arm, en riep: „Zie, daar is die oude Galliër, die Sigo en Dibbold ge-waarschuwd heeft, toen wij als gevangenen naar den Rhenus werden gevoerd. Aan hem heb ik wellicht mijn leven te danken.”

En ze wees met de hand naar een ouden man met grijzen baard, die blijkbaar met groote moeite tusschen de andere gevangenen voortstropelde.

„Malorix!” riep Hertha luide.

De oude man zag op en herkende het meisje. Een glimlach gleed over zijn gelaat.

„Mag ik Dibbold waarschuwen, dat deze goede, oude man zich onder de gevangenen bevindt?”

„Ga, mijn kind,” sprak vrouwe Berchta.

Vlug snelde het flinke meisje de stallen binnen, haalde zelve een paard te voorschijn en in een oogwenk zat ze op den rug van het dier. Zij spoedde Dibbold achterna, vond hem spoedig, en vertelde hem wien ze had opgemerkt.

„En zult ge zorgen, dat hem geen leed geschiedt, Dibbold?”

„Dat beloof ik je!” antwoordde glimlachend de jonge hertog.

Buiten Stavoren op de groote groene weide werd het kamp voor den nacht opgeslagen. In het middelste gedeelte werden de Romeinen gebracht; wachten omringden hen, wat eigenlijk niet eens noodig was.

In het leger der Friezen vierde men dien nacht een groot feest. Vele zware ossen werden geslacht en de beste stukken

gegeten en veel bier werd gedronken. Vroolijk, zeer vroolijk ging het toe.

Des anderen daags werd het groote leger ontbonden. De meeste der krijgers zouden weer naar hun gouwe terugkeeren, terwijl een gedeelte, de jongeren, de gevangenen zouden overbrengen naar het zuiden, buiten de grenzen van het Friesche land.

De Galliër Malorix werd door Dibbold opgezocht. En nadat zij samen eenigen tijd hadden gesproken, was Malorix nog dienzelfden avond naar Stavoren teruggekeerd.

Met vreugde hadden de vrouwen hem in des hertogs huis ontvangen.

„Wat ben ik blij, u behouden weer te zien en u mijn dank te kunnen betuigen,” had Hertha gezegd.

En toen 's avonds de harstoortsen de groote kamer van het huis gezellig verlichtten, moest de Galliër zijn levensloop aan aan de luisterende vrouwen verhalen.

Ook vertelde de oude krijger toen, hoe de inname of liever de overgave van den burcht Flevum zich had toegedragen.

„Nadat wij waren ingesloten door die groote overmacht en we het antwoord van Apronius hadden vernomen, — aldus verhaalde Malorix — was al onze hoop op de komst van dien veldheer gebouwd. Maar de eene dag na den anderen verliep en nog steeds kwam hij niet.

Het brood en vleesch geraakte ten laatste op. Reeds werden de dienstpaarden geslacht. En Apronius bleef steeds weg. De krijgers morden en klaagden en begonnen eindelijk te wanhopen.

Totdat we op zekeren morgen bemerkten, dat een groot deel der Friezen was weggetrokken in de richting van Baduhenna-woud. En we begrepen, dat de propraetor aanrukte en in de nabijheid was.

De wachten op den toren zagen nog scherper uit dan voorheen naar het legioen van den Rhenus. Evenwel verliepen er

vele dagen en er kwam niets. Toch, zoolang de Friesche hoofdmacht niet was teruggekeerd, bleven we hopen.

Tot eergisteren de duizenden Friezen wederom voor het kasteel verschenen. Velen van hen waren gestoken in Romeinsche wapenrustingen. Nu begrepen wij wat er was voorgevallen. Zij behoefden ons niet op de wallen toe te roepen, dat Apronius door hen was teruggedreven: zooals gezegd, wij hadden dit maar al te goed begrepen. Allen waren wij nu geheel moedeloos.

En Olennius? Deze was als krankzinnig. Hij was niet te naderen. Woest ging hij te keer, en vloekte en schold op allen, die met hem in aanraking kwamen; Apronius verwenschte hij, die hem hier liet zitten.

In den middag kwam een onderhandelaar der Friezen aan de poort, die verlangde Olennius te spreken. Eerst wilde deze den man niet ontvangen, maar de raad der centurio's dwong hem. En hij moest wel.

De boódschapper eischte, dat het kasteel aan de Friezen zou worden overgegeven; de meeste mannen zouden worden gespaard, maar bleven slaven van de overwinnaars.

De aanvoerders beraadslaagden. De praetor schreeuwde van neen! Hij wist wel, dat hijzelf niets te hopen had. Maar het antwoord was toch, dat men de sterkte zou overgeven, onder voorwaarde dat de mannen dan niet gevangen gehouden zouden worden, maar vrij mochten aftrekken.

De onderhandelaar vertrok en na een poos keerde hij weer, vergezeld van den edeling Sigo. De eisch van onze aanvoerders was toegestaan.

„En welken waarborg hebben wij, dat gij uw woord ge-stand zult doen!” waagde een onzer centurio's te vragen.

„Ge hebt het woord van een Germaan; dit moet u genoeg zijn,” sprak de jonge edeling.

Spoedig werd nu de poort geopend en de brug neergelaten. Wij traden in afdeelingen naar buiten, en overhandigden den Friezen onze wapenen.

Later vertelde men mij, dat hertog Diokarus veel moeite gehad had om bij de andere edelingen lijfsbehoud voor ons te bedingen. Maar door zijn onverzettelijkheid had hij gezegevierd. Eere zij zijn naam! Hij heeft een goed hart.

En we konden bemerken, dat dit de waarheid moest zijn, want vele Friezen wierpen ons blikken vol haat toe.

Een veertigtal van de bezetting werden ter dood gebracht. Doch de meesten hadden den dood ruimschoots verdiend. Er waren er, die meer dan één schelmstuk hadden uitgehaald. De enkele Germanen, die zich nog in ons leger bevonden, werden mede slachtoffers. De Friezen waren woedend op hun stambroeders.

Met de anderen, als een gewone moordenaar, werd de eens zoo machtige praetor Olennius opgehangen, op den wal om het kasteel. Men verhaalt, dat hij een deel van zijn leven als boef geleefd had; thans werd hij als een boef ter dood gebracht.

Zoodra de terechtstelling was afgelopen, en de Friezen het kasteel hadden geplunderd, werd de sterkte in brand gestoken.

Castellum Flevum is thans een puinhoop.”

Hier eindigde Malorix zijn verhaal.

Er heerschte geruimen tijd stilte in het vertrek.

Het eerst sprak weer de hertogin.

„En wat denkt ge nu aan te vangen, Malorix?” vroeg zij.

De oude krijgsman haalde de schouders op.

„Als het u onverschillig is, waar gij woont; als u niets meer trekt naar uw geboorteland, welnu, blijf dan hier in Stavoren. Geloof me, ge zult een onbezorgden ouden dag hebben,” sprak vrouwe Bercha. „Of haat ge ons, Friezen?”

De Galliër glimlachte. „Ik haat niemand en overal voel ik me thuis. Zooals ik straks reeds zeide, was ik nog haast een kind, toen ik door de Romeinen werd meegenomen, en de geheele wereld heb ik met hun legerscharen rondgezworven. Mijn tehuis is overal en nergens.

En nu gij mij vraagt, of ik hier wil blijven, nu zeg

XXIX : II.

ik volmondig: gaarne. Want het kriegsleven heeft me reeds lang tegen de borst gestuit en niets bindt me aan de Romeinen.

„Maar,” vervolgde hij glimlachend, „ik ben een oude man. En veel zal ik niet meer kunnen verrichten.”

„Dit behoeft ook niet,” meende de hertogin, „ge zult hier leven als vrije en ge hebt reeds genoeg gedaan in uw veelbewogen leven.”

Geroerd dankte Malorix de hertogin.

Het was een paar dagen later.

Hertog Diokarus Segon, prins Dibbold en Sigo, allen waren in Stavoren aanwezig.

Hoe goed Sigo het hier in het huis van den hertog ook had, toch wilde hij weder naar Vuchtelo terugkeeren. De strijd was gestreden en het gewone dagelijksche leven nam weer een aanvang. Zijn gouwegenooten verlangden er naar de hallé van hun edeling bewoond te zien.

„En Hertha, komt gij uw broeder in Vuchtelo gezelschap houden?” vroeg Sigo aan zijn zuster.

„Ja, Sigo, want hoe ik me hier ook thuis gevoel, ik mag niet langer gastvrijheid van mijn weldoeners vragen, en ik zal weder de huishouding besturen voor u, daarginder.”

De hertog en zijn echtgenoot poogden nog Hertha een poos te houden, maar het meisje meende met haar broeder te moeten vertrekken.

„Ik kan Hertha geen ongelijk geven,” sprak nu prins Dibbold. „Een ding zou ik echter graag hebben, dat ze mij nog toestond.”

„En dat is?” vroeg Hertha.

„Dat ik, zoo vaak ik dit wensch, haar daarginds in Vuchtelo een bezoek mag brengen. En dat ze, hoe dikwijls ik ook kom, nooit een boos gezicht zal zetten,” schertste Dibbold.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Besluit.

Het Friesche land herstelde zich spoedig van de verschrikkingen van den oorlog. Allerwege heerschte er rust en vrede.

De mannen gingen weer uit jagen en visschen, en de vrouwen en kinderen weidden het kostelijke vee in de vruchtbare marken, en bebouwden de esschen.

Geen vrees voor de Romeinen deed de menschen meer sidderen; vrij durfden de moeders hun kinderen in het woud te laten spelen; er was geen wreede landvoogd meer, die de kleinen bedreigde.

Ook het voortdurende geharrewar en getwist tusschen de verschillende gouwen was er veel beter op geworden. De mannen uit geheel Friesland hadden elkaar in dezen oorlog leeren kennen; ze hadden meer verdraagzaamheid geleerd en ingezien, dat eendracht macht maakt.

Langzaam aan had de tijd de diepe wonden geheeld, door den oorlog geslagen. En mochten nog vaak met smart de vrouwen aan hun gevallen echtgenooten, de kinderen aan hun vaders denken, — als zij thans zagen, dat hun land als het ware verjongd was, beseften zij, dat het bloed der dierbaren niet tevergeefs had gevloeid. De tijd ging voorbij en reeds groeide het gras op de grafheuvels.

Sigo en zijn zuster hadden de ouderlijke woning in Vuchtelo weer betrokken. De goubewoners hadden hun dapperen edeling met vreugde zien wederkeeren; ze hielden veel van den jongen held. En ook Hertha, de dochter van hun beminde oude hoofd, was met blijdschap door hen begroet.

Prins Dibbold had woord gehouden. Dikwijls had hij zijn

vrienden in Vuchtelo bezocht. Met hun drieën hadden ze meermalen tochtjes in den omtrek gemaakt en prettige dagen doorgebracht. Groote jachtpartijen werden door Sigo gehouden, waarbij prins Dibbold de welkome gast was.

Wederkeerig had Hertha enkele malen de familie in Stavoren een bezoek gebracht. Vooral in den winter, als het in haar gouwe zoo eenzaam en stil was, mocht ze gaarne in het stadje aan het meer Flevum vertoeven. Daar was leven en bedrijvigheid. Door zijn gunstige ligging aan het water kwamen er van alle kanten vreemde kooplieden, en het stadje begon zich van lieverlede uit te breiden.

Het was twee jaar nadat de Romeinen uit Friesland waren verdreven, toen prins Dibbold Hertha vroeg zijn vrouw te worden.

En Hertha, die steeds veel van haar vriend had gehouden, kon niet anders dan ja antwoorden.

Straks zou nu de dochter van den eenvoudigen edeling hertogin van Friesland zijn.

Groot en prachtig waren de feesten, die in Stavoren werden gevierd ter gelegenheid van het huwelijk van prins Dibbold met Hertha. Uit alle streken van het uitgestrekte Friesland waren de edelen en vrijen naar de hoofdplaats getrokken om bij het huwelijk tegenwoordig te zijn. Het stadje was te klein om al het volk te herbergen. Zelfs van de Chauken, Brukteren en Marezaten waren mannen overgekomen. De Barden zongen hun schoonste liederen ter eere van bruid en bruidegom.

Zoodra het huwelijk voltrokken was, werd de nieuwgebouwde hal door de jongelieden betrokken. Hier zouden ze de gelukkigste jaren van hun leven slijten, vele jaren zouden ze elkaar hier tot hulp en steun zijn.

Ook Sigo deelde in het geluk van zijn zuster. Hij verheugde zich tevens, dat zijn vriend thans zijn schoonbroeder was geworden.

Maar toen hij weder van de feesten naar Vuchtelo was te-

ruggekeerd, vond hij het daar stil en eenzaam! Hij was thans alleen; en hoe goed ook zijn hoorigen hem mochten dienen, hij miste in de hal zeer de altijd vroolijke Hertha.

Kort daarna voerde hij als bruid naar zijn gouwe Nanthilda, de dochter van den dapperen edeling Katwald.

En ook dit huwelijk zou evenals dat van Dibbold en Hertha blijken gelukkig te zijn.

Een paar jaar later stierf Diokarus Segon en nu volgde prins Dibbold zijn vader op als hertog van Friesland. Lange jaren zou hij de Friezen met een hart vol liefde regeeren, en de grenzen van zijn land met vaste hand tegen roofzuchtige naburen verdedigen. En al mocht hij meer krijgsman zijn dan zijn goedhartige en zachtmoedige vader was, in nuttelooze, bloedige oorlogen sleepte hij zijn onderdanen niet.

Onder zijn regeering zou nogmaals een Romeinsch leger door de Friesche landen trekken, maar de Romers kwamen nu in werkelijkheid meer als vrienden en bondgenooten.

Nimmermeer zouden de Friezen door de Romeinen worden geknecht als in de dagen van praetor Olennius, en zij konden zich met het volste recht noemen: „Vrije Friezen!”

EINDE.